

MOŽNOSTI ZA RAZVOJ ZIMSKEGA TURIZMA NA LOŠKEM OZEMLJU

Uvod

Vzporedno z višjim življenjskim nivojem, skrajšanim delovnim časom, možnostmi deljenega letnega dopusta, boljšimi in številnimi prometnimi zvezami in s povečano motorizacijo na eni strani ter s potrebo po telesni in duševni krepitvi na drugi strani se naglo povečujejo pogoji za hitrejši razvoj zimskih športov in za naraščanje števila smučarjev. Po nepopolnih in že nekoliko zastarelih podatkih FIS¹ smuča v Jugoslaviji okoli 300.000 prebivalcev, letni porast smučarjev znaša med 5—10 %. O trenutnem številu smučarjev v Sloveniji žal ni na voljo statističnih podatkov, ocene pristojnih institucij pa so zelo ohlapne ter se sučejo med 150.000 do 200.000.² Po številu prodanih smuč³ v Sloveniji, ki se je v zadnjih 10 letih popeterilo in še vedno intenzivno narašča, lahko sodimo o hitrosti naraščanja tega športa.

Močan razkorak med zimsko-turistično ponudbo in povpraševanjem potrjuje ugotovitev, da je vedno več domačih smučarjev, ki hodijo smučat v zimsko-športna središča sosednjih držav, in da se večajo repi čakajočih smučarjev ob spodnjih postajah naših žičnic.

Zimsko-športno in turistično ponudbo⁴ tvori danes v Sloveniji 43 zimsko-turističnih krajev (središč, postojank) različne velikosti in različnega pomena s 6853 ležišči v 41 hotelih, 113 gostilnah in 30 planinskih kočah. V naštetih krajih obratujejo tri nihalne kabinske in ena krožna kabinska žičnica, 17 sedežnic in 77 vlečnic ali skupno 98 naprav. Po istih podatkih sta na območju občine Škofja Loka dva zimsko-turistična kraja (Loka in Stari vrh) s 120 ležišči v enem hotelu, 11 gostilnah in eni planinski koči, smučarjem pa je na voljo ena sedežnica in štiri vlečnice, od tega tri prenosne vlečnice z minimalno zmogljivostjo. Glede na obsežnost in ugodno oblikovitost gorskega sveta za razvoj zimske turistične baze tik pred vrati Ljubljane, Škofje Loke in Kranja z dokaj dobrimi cestnimi zvezami, obračun do sedaj opravljenega dela ni povsem zadovoljiv. Opozarja nas, da smo v loški občini z izgradnjo zimsko-turistične ponudbe sicer začeli, vendar pa smo povsem na začetku. To nas hkrati navaja, da k njeni graditvi pristopimo organizirano in bolj načrtno, da bi ob potrebnih naporih želi tudi temu primerne sadove.

Mnogi kraji v Sloveniji pod obronki hribov in gora so se začeli zaradi prezasedenosti opremljenih smučišč ozirati po okoliških gorskih in hribovskih pobočjih, katerim je narava dala ugodno lego in oblikovitost in jih je možno pozimi izkoriščati kot smučišča. Prenekatero še včeraj neznano pokrajinsko območje je z odpiranjem smučišč z žičnicami postalo čez noč poznano širšemu

krogu in dobro obiskovano. Marsikje se danes prav z odpiranjem smučišč hkrati trudijo izboljšati tudi življenjske pogoje gorskih kmetov, ki jih trdo življenje sicer žene v dolino, v industrijo in v druge poklice. Uspel primer skupne rasti zimskega turizma in kmetijstva na istem območju se je z uspehom rodil tudi v loškem pogorju pod Starim vrhom.

Razvoja zimskega turizma ne kaže jemati zgolj kot sredstvo za telesno krepitev v mestih živečih ljudi, ki so tega potrebni, temveč tudi kot gospodarsko panogo, ki pomaga k nadaljnjemu gospodarskemu razvoju tistih krajev, v katere druge panoge gospodarstva zaradi varstva narave ne sodijo ali nimajo drugih ustreznih pogojev za obstoj. Turizem in kmetijstvo sta panogi, ki se v marsičem dopolnjujeta v obojestransko korist. Zimski turizem, katerega tempo razvoja je znatno hitrejši od poletnega, je v alpskem svetu sosednih držav prenekatero prej ekonomsko nerazvito gorsko območje spremenil v gospodarsko aktivno ter zaustavil njegovo izumiranje in sprožil obratni proces, pri katerem je bilo potrebno z naraščajočim razvojem turizma v kraj pritegniti še nove ljudi.

Nekaj o turizmu na gorskih kmetijah pri nas in drugod

Pred obravnavo naravnih pogojev za razvoj zimskega turizma na loškem območju še nekaj o razvoju turizma na gorskih kmetijah, ki je za te predele gotovo zanimiv, saj se odvija tudi v zimskem času, ko imajo gorski prebivalci na voljo več časa kot v letnem času.

Ob razpravljanju o turizmu na kmetijah v loškem hribovju ne bo odveč, da si v spomin priključimo nekaj preteklosti, da bi hitreje stopili po bolj gospodarni poti kot doslej.

Ni še dolgo od tega, ko smo proces izpraznjevanja gorskih naselij, ki je znan naravni pojav v vseh alpskih deželah pri nas, po nepotrebnem sami pospeševali z raznimi nespodbudnimi ukrepi sebi v škodo, kot da gorska krajina in njena večstoletna dediščina nista del narodnega imetja. Ko smo se trudili odpraviti splošno gospodarsko zaostalost, nerazvitost, smo jo na tem območju nevede sami gojili ter pri tem spregledali, da bo treba tako odprte račune nekoč plačati z obrestmi vred.

Premalo rok in živine ni bilo več povsod kos za vzdrževanje nekdanjega ravnovesja v naravi, zato se je krajina ob takih pogojih začela počasi, vendar vztrajno razvrednotevati. Njive so postale travniki, travniki pašniki, nekdanje pašnike pa je začel poraščati divji, malo vredni les. Občutno so se predvsem zmanjšale tiste površine, ki bi jih danes lahko vključili v smučišča. Pričeli so propadati domovi, pota, kmečki pomožni objekti, nekje je erozija že začela svoje razdiralno delo. S propadanjem krajine in odljudenostjo so se hkrati zmanjševali pogoji za razvoj turizma. Skratka, škodljive posledice bi bile lahko velike, če bi ljudje za vedno zapustili pokrajino.

Kljub slabim začetnim pogojem pa je turizem le zajel tudi kmetije. Nove gorske ceste, ki so jih večinoma zgradili prebivalci sami, nove rdeče strehe nad domovi, modernizirana strojna obdelava kmečkih del, številne slavnostne prireditve na različnih krajih, ki ponazarjajo nekdanja klasična kmečka opravila, izražajo veliko pripravljenost gorskega prebivalstva, da ostane na svojih domačijah in se vključi v turistično gospodarstvo z željo po tesnejšem stiku s prebivalci iz mest.

Na kraju naj še damo poučno besedo kmetu Petru Ježu-Štogleju iz Luč — Gornja Savinjska dolina,⁵ ki se že 40 let ukvarja s turizmom, da nam bo povedal nekaj svojih življenjskih izkušenj, kako si lahko kmetija in turizem uspešno podata roko.

»Sodim, da imajo za razvoj turizma na vasi najboljše pogoje predvsem kmetije, ki leže v neposredni bližini javnih gostinskih lokalov, predvsem pa restavracij. Kmetija v tem primeru nudi sprva turistu le prenočišče in zajtrk. Računi namreč kažejo, da se celotno dnevno oskrbo turistom izplača dajati na kmetiji šele tedaj, ko razpolaga z več kot 10 turističnimi ležišči.

Mišljenje, da uvajanje turistične dejavnosti na kmetije pomeni njihovo preusmeritev v druge panoge gospodarstva, je v osnovi zgrešeno. Tudi ob vpeljani turistični dejavnosti ostane kmetija osnovni gospodarski činitelj, gozd njena zlata rezerva, turizem pa le dopolnilna dejavnost, ki zboljšuje stopnjo gospodarjenja na kmetiji. Zato je osnovni pogoj, za razvoj sodobnega turizma na vasi ali posamezni kmetiji poprejšnja specializacija kmetijske proizvodnje, kjer je glavni poudarek na njeni poenostavitvi in strojni obdelavi kmetijskih površin, kar razbremenjuje člane na kmetiji, posebno ženske, saj se celotna kmečka proizvodnja pri uvajanju mehanizacije prenaša na moške. Ženske tako lahko prevzamejo predvsem opravila, ki so povezana z gospodinjskim delom in turizmom. Kmetija ob razvitem turizmu dosega znatno boljšo prodajo odvečnih kmetijskih proizvodov in izboljšuje materialno stanje, kar nedvomno vpliva na njeno zdravo rast; hkrati pa zmanjšuje prekomeren in nezdrav odliv kmečke delovne sile, ki je potrebna za delo na kmetiji in za vzdrževanje ravnotežja v naravi, ki jo kmetija oklepa, v druge panoge gospodarstva.

V alpskih krajih mora biti specializacija kmetijske proizvodnje po mojem mišljenju usmerjena predvsem v obdelavo zelenih površin in v rejo mlečne plemenske goveje živine. Pod pojmom specializacije kmetijske proizvodnje imam v mislih predvsem:

— modernizacijo hlevov za govejo živino, mehanizirano krmljenje, odplakovanje gnoja,

— strojno obdelavo površin (traktor s priključki), spravilo krme,

— pnevmatično gnojenje zelenih površin,

— strojno prevetrovanje (sušenje) sena,

— siliranje sveže krme itd.

Z intenzivnim gospodarjenjem bi na 1 ha obdelovalnih površin morali pri nas rediti vsaj 2 glavi ((Avstrija dosega 3—4 glave/1 ha).

Glede turistov, ki obiskujejo našo kmetijo iz leta v leto, ugotavljam, da gostje danes radi delijo svoj letni dopust. Najprvo ga izkoristijo za oddih na morju, drugi del dopusta pa zaključujejo v alpskem območju. Naši gostje so predvsem starejši ljudje in mlajše družine iz večjih mest, kot so Beograd, Zagreb in Ljubljana. V glavnem iščejo zdravo podnebje, zeleno okolje in mir, ki ga pogrešajo v hrupu in naglici, ki sta značilna za večja mesta. Z vpeljavo turizma na kmetije se sočasno tudi spletajo nove vezi med vasjo in mestom, kar je tudi določena kvaliteta za obe strani. Naši domači turisti so stalni gostje in se kraj njihovega izkoriščanja prenaša že dalj časa s staršev na otroke. Turistična sezona traja pri nas od junija do kraja septembra, največje povpraševanje po turističnih sobah pa je v juliju in avgustu. Struktura gostov se zadnja leta spreminja v korist inozemskih gostov, sedaj je že polovica inozemskih, polovica pa domačih gostov. V preteklem letu je povprečen čas bivanja inozemskih gostov znašal 21, domačih pa 10 dni.

Priznati moram, da moje gospodarstvo v izdatni meri podpirajo dohodki iz turizma in lahko v večji meri čuvam svojo »zlati rezervo« gozd oziroma da s turizmom pridobljeni dohodek vlagam v modernizacijo kmetije.

Poudariti moram, da so preusmeritev moje kmetije in dosežki na področju turizma spodbudili že marsikaterega kmeta v Podvolovljeku kot v Gornji Savinjski dolini in je zato le pričakovati nadaljnjih pozitivnih, čeprav morda zaenkrat še skromnih korakov za poživitev turizma na našem območju. Prepričan sem, da so s tem že storjeni prvi resni koraki za ohranitev kmečkega življenja na kmetijah.

Za poživitev turizma na vasi želim, da bi mlekarne, kmetijske zadruge, turistične in kreditne institucije v bodoče še bolj tesno kot dosedaj stale ob strani naprednim kmetom pri njihovih trdih, začetnih korakih, tako s tehničnimi in strokovnimi nasveti, kot tudi s krediti pod ustreznimi pogoji.

Koristi razvitega turizma za domače prebivalstvo in še posebej zimskega, je župan mesta Innsbruck⁶ pestro ovrednotil z naslednjimi besedami: »Poletni turizem nam reže bel kruh, zimski nam ga pa še namaže.«

To poglavje je vneseno z namenom, da bi se v graditev turističnega gospodarstva v loški občini vključilo čimveč zainteresiranih in bi tako s skupnimi močmi hitreje poravnali odprt dolg do naše čudovite gorske narave in ljudi, ki v njej živijo. Gradivo, ki bo sledilo, je treba jemati kot skromen prispevek zlasti tistim gorskim krajem loškega pogorja, ki so borcev v preteklem vojnem času tolikokrat nesebično nudili svoje gostoljubje.

Splošna ocena škofjeloškega ozemlja za vključitev v turistično gospodarstvo

Globalno vrednotenje slovenskega prostora in razpoložljivih smučišč v Sloveniji⁷ je z razmeroma ostro postavljenimi merili med drugim zajelo tudi ozemlje loške občine. V konkurenci z ostalimi visokogorskimi območji Slovenije je te kriterije na loškem ozemlju izpolnjevala le Soriška planina, katero si delimo z radovljiško občino. Ta ima v Sloveniji največ kvalitetnih smučišč.

Potrebe in čas so na loškem ozemlju ostre ocenjevalne kriterije nekoliko omilili. Čez noč je zrasla postojanka Stari vrh, ki se je uveljavila v svojem ožjem območju in že prestopa njegove meje. Podobnih območij, kot je Stari vrh in še nekaj kvalitetnejših, je na loškem območju še nekaj, zato kaže vrednotenje ponoviti na ocenah kvalitet Starega vrha, ki zagotovo ustreza potrebam lokalnih kot pokrajinskih obiskovalcev.

Škofjeloško gorsko območje je vredno ponovno vreči na tehtnico predvsem zato, ker:

- sta dobri dve tretjini loškega ozemlja hriboviti in gorati ter v nasprotju z Alpami, gladki in take oblikovitosti, da sta idealni za izvajanje zimskih športov. Na tem območju je več vrhov med 1000—1600 m;

- povprečna, za smučanje ugodna snežna odeja, glede na količino padavin in kvalitetno (travnato) podlago smučišč, traja od 70 do 120 dni;

- podnožja smučišč in njihovi vrhnji deli so povezani s številnimi cestnimi in drugimi zvezami;

- vsa loška gorska pokrajina je na gosto posejana s kmetijami, kar še posebno omogoča vzporedni razvoj turizma na kmetijah, zaselkih ter vaseh in izboljšanje življenjske ravni njenih prebivalcev;

— loško ozemlje je važno križišče v smeri Gorenjska—Primorska in prek njega vodijo tri cestne zveze: Žiri—Idrija, Sovodenj—Cerkno, Železniki—Podbrdo;

— turistično izhodišče iz Ljubljane, Kranja in Loke leži tik pred vrati tega pogorja in zagotavlja zadostno število obiskovalcev, ki si želijo telesne in duševne sprostitve v naravi.

Preden pristopimo k popisu najzanimivejših smučišč na loškem ozemlju, pogledimo pogoje, ki morajo biti izpolnjeni, da bi se kraj in njegova okolica lahko uspešno vključila v zimski turizem. Odločujoči so predvsem naslednji činitelji:

— naravni pogoji za množično in varno smučanje v čim daljšem smučarskem obdobju, po možnosti tudi uporaba pogojev poletne sezone;

— višina potrebnih investicij, da smučarsko postojanko lahko opremimo v vabljivo ekonomsko celoto.

Na poslovni uspeh turistične postojanke predvsem vplivajo: bližina večjim naseljenim krajem, dobre prometne zveze, urejena in opremljena smučišča ter cenene gostinske, prometne in druge usluge v sami turistični postojanki.

Predeli loškega ozemlja

Če razgrnemo zemljevid loškega ozemlja, ki obsega ozemlje obeh Sor, lahko hitro ugotovimo, da obe glavni dolini in nekaj manjših dolin s spremljajočimi slemenami v veliki meri ustrezajo pogojem za razvoj zimskega turizma. Vprašanje je le, kdaj bodo izboljšane prometne zveze vodile tudi v sedaj odročne kraje, ki so predvideni kot izhodišča do naravnih smučišč.

Za boljšo preglednost bom loško ozemlje obravnaval v treh predelih, tako kot sta jih razmejili in zarežali v relief loškega ozemlja obe Sori, in sicer:

- I. jugozahodni predel, ležeč na južni in zahodni strani Poljanske Sore,
- II. osrednji predel, tj. loško pogorje med obema Sorama in Porezen,
- III. severozahodni predel, ki leži severno od Selške in Zadnje Sore.

Poglejmo sedaj, kakšna je razporeditev gorskih tisočakov v posameznih predelih loškega ozemlja, ne glede na občinsko mejo ob nekdanji italijansko-jugoslovanski meji, ki teče v glavnem po razvodju obeh Sor.

I. Predel

V Polhograjskih Dolomitih, katerih severna pobočja padajo v Poljansko dolino, višinsko mero 1000 m presegata Tošč 1021 m in Pasja ravan 1030 m, v zahodnem delu Poljanske doline pa Ermanovec 1026 m, Šance 1048 m, Pra-protniška Sivka 1066 m in Bevkov vrh 1050 m. Tako vidimo, da ima to območje razmeroma nizek horizont smučišč.

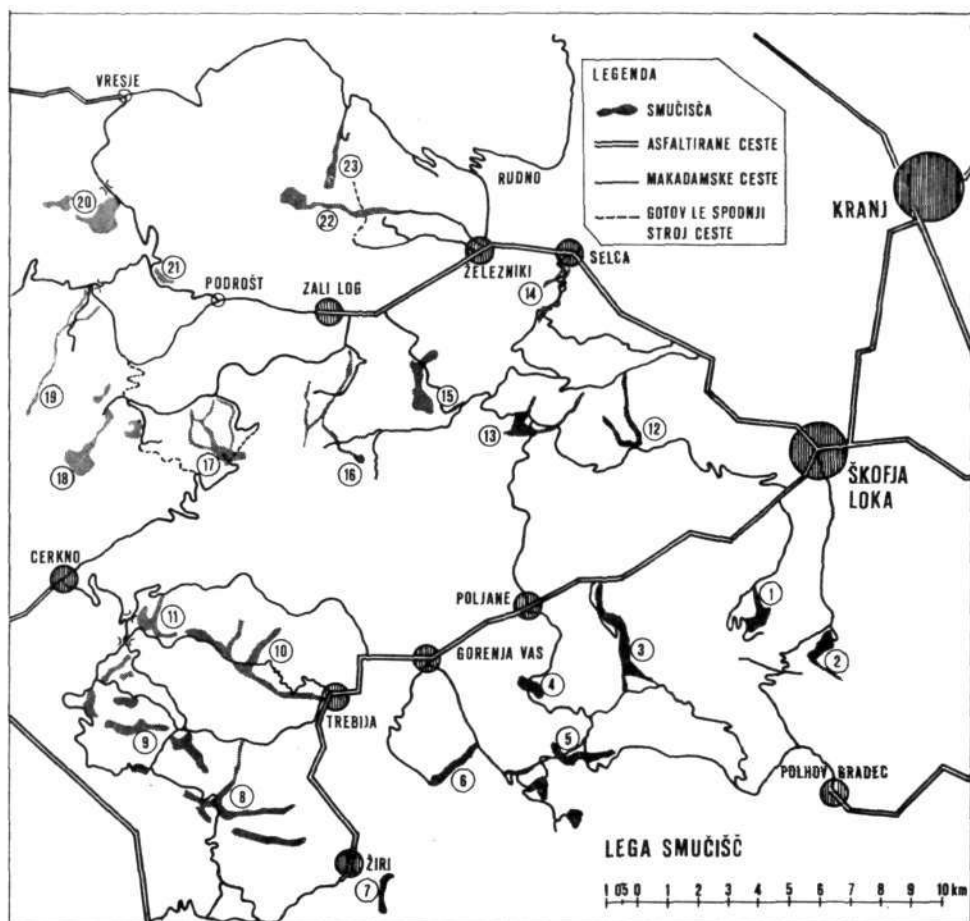
II. Predel

Izraziti predstavnik pogorja z idealno lego in pogoji, ki morajo biti izpolnjeni za uspešen razvoj zimskega turizma, sta osrednje škofjeloško in cerkljansko pogorje, ležeče med Selško in Poljansko dolino, kjer se njuno sleme vleče od Porezna 1622 m do Starega vrha 1217 m v dolžini 15,5 km in na skrajnem

vzhodu še do Lubnika 1025 m nad Škofjo Loko. S tega slemena se dvigajo poleg mogočnega Porezna gorski vrhovi in planote: Hum 1423 m, Na Vršeh 1423 m, Cimprovka 1253 m, Bičkarjev vrh 1106 m, Tuškov grič 1003 m, Leskovška planina 1398 m, Blegoš 1563 m, Koprivnik 1393 m, Mladi vrh 1374 m in Stari vrh 1217 m. Severna pobočja teh gora in njihovih slemen padajo v doline Davče, Farjega potoka in Zadnje Smoleve, proti vzhodu pa v dolini Zadnje Sore in Luše. Na obsežnih pašnikih in senožetih teh gora so na več krajih pogoji za razvoj zimskega turizma.

III. Predel

Obširna najkvalitetnejša smučišča leže v podaljšku Julijskih Alp in bohinjskih gora na Soriški planini in na Ratitovcu. Vrhovi Dravh 1547 m, Lajnar 1549 m, Slatnik 1596 m in Možic 1602 m z juga in zahoda amfiteatralno oklepajo čudovito Soriško planino, na katero se stekajo smučišča idealnih naklonov z omenjenih gora v snežno ugodni smeri — proti severu in vzhodu. Gor-

Lega smučišč

Marijan Masterl

sko sleme Ratitovca, z golimi vrhovi Kremant 1658 m, Altemaver 1678 m in Gladki vrh 1667 m, teče v dolžini 4—5 km od zahoda proti vzhodu. Lahko smučljiva pobočja pa se spuščajo proti severu na planino Pečana 1465 m.

Če bežno preletimo najvišje gore, ki imajo tudi običajno največ snega, bomo ugotovili, da smo v Loki začeli graditi svojo prvo zimsko-turistično postojanko nekje v srednjem pasu loškega pogorja. Nedotaknjen in neproučen pa ostaja ostali sredogorski in visokogorski svet.

Popis smučišč

Pri popisu smučišč v padavinskem območju obeh Sor, ki nima namena ocenjevati kvalitete enega ali drugega smučišča, so zajeta predvsem smučišča:

- ki ležijo na severnih, severovzhodnih in severozahodnih pobočjih,
- ki imajo primerno obsežnost, večje višinske razlike in ležijo v primer-nem višinskem pasu, v neposredni bližini cestnih zvez in krajev, ki se lahko vključijo v turizem.

Glede na te pogoje sem lokacije smučišč iskal predvsem na pobočjih tistih dolin, ki jih vzporedno spremlja dovolj visoko gorsko sleme v smeri vzhod—zahod. Taka lega pokrajine je smučarsko zelo cenjena, saj pri njej gorska

PREGLEDNA TABELA GLAVNIH PODATKOV

SMUČARSKIH OBMOČIJ NA LOŠKEM OZEMLJU, KI NAJ BI JIH ZAJELO OCENJEVANJE PRIRODNIH IN DRUGIH POGOJEV

Predel	Zap. št.	SMUČARSKO OBMOČJE OD - DO	S M U Č I Š Č A					D O S T O P					
			Vrh	Vznosje	Višinska razlika	Lega	Podlaga	Dolinska cestna zveza do vznožja smučišč			Gorska cestna zveza do vrhnje lege smučišč		
								Kraj	Nadm. višina	Odd. od Sk. lege	Kraj	Nadm. višina	Odd. od Sk. lege
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
I.	1.	Sv. Ožbolt-Bodalska grapa	860	440	420	s in sv	pašnik - gozd	Bodalska grapa	420	7	Sv. Ožbolt	840	16
	2.	Toš - Hrastnica	1021	460	561	s in sz	pašnik - gozd	Hrastnica	460	7	Kmetija Vodnik	650	8.5
	3.	Pasja ravan - Na Lagu	1030	400	630	s	senožeti	Na Lagu	400	10	Na Vratcih	977	25
	4.	Goče - Hotovljica	715	550	165	sv	njive-travniki	Hotovlja	390	16	Vinharje - Brdar	640	20
	5.	Sivka - Brebovnica	920	470	450	z	pašnik - gozd	Brebovnica	470	24	Na Ravu	860	9.5
	6.	Javorč - Brebovnica	900	420	480	sv	pašnik - gozd	Brebovnica	420	21.5	Žirovski vrh-Javorč	900	28
	7.	Goropeke - Račeva	761	520	241	s in sv	pašnik - gozd	Račeva	520	32	Goropeke	700	33.3
	8.	Mrzli vrh - Jarča dolina	986	510	476	sv	senožeti	Jarča dolina	510	30	Mrzli vrh Vadičar	930	35
	9.	Bevkov vrh - Podosojnica	1050	600	450	s in sv	senožeti	Podosojnica	600	30	Bevk /Slabe/	960	37
	10.	Ermanovec - Zaklavža	1026	680	346	s	senožeti	Zaklavža	680	27	Preskar	965	32
	11.	Šance - Podpleče	1048	640	408	s in sz	senožeti	Podplečica	640	29	Šance - Vrhovec	1006	40
II.	12.	Udeček - Spodnja Luša	900	450	450	s	pašniki-gozd	Spodnja Luša	450	10	Blegotka cesta	875	14
	13.	Stari vrh - Zgornja Luša	1217	450	667	s in sv	pašniki	Zgornja Luša	588	13	Luša - Zapreval	820	23.5
	14.	Sleme - Podzavrnik	872	430	442	s in sv	pašniki	Podzavrnik	430	15	Sleme	805	16.5
	15.	Koprivnik - Zadnja Smoleva	1393	590	803	s	pašnik - gozd	Zadnja Smoleva	590	23.5	Martini vrh - Birt	990	20.3
	16.	Blegot - Potok	1563	528	1035	s in sz	pašnik - gozd	Tajnetova žaga	528	25	Kal - Murave	1317	35
	17.	Črni vrh - Davča	1291	797	494	s	pašnik - gozd	Sotoče Davče	797	33	Črni vrh	1288	54
	18.	Hum - Davča	1423	970	453	sv in s	pašniki-gozd	Pod Kotli	970	25	Davška cesta	970	35
	19.	Porezen - Zadnja Sora	1628	740	888	s in sv	pašniki-gozd	Zadnja Sora	740	34.5	Podhočar	1092	38
	20.	Slatnik - Lajnar - Sor.pl.	1596	1270	326	s in sv	pašniki	Podrož	565	27	Sorška planina	1270	38
III.	21.	Spodnja Sorica	820	740	80	s in sv	pašniki	Podrož	565	27	Spodnja Sorica	820	31
	22.	Gladki vrh - Dainjica	1667	520	1147	s in sv	pašniki-gozd	Čelnjica	440	15	Dainjica	490	17
	23.	Kosmari vrh - pl. Maste	1643	1150	493	s	pašniki-gozd	Rudno	520	18	planina Maste	1152	27

M. Mastari

pobočja zanesljivo padajo v dolino v smeri sever, kjer so snežne razmere zanesljivejše, trajnejše in je sneg mnogo bolj enakomeren in kvaliteten kot pri drugih legah. Visoko gorsko slemo in nizko ležeče doline pa dajejo pogoje za izpeljavo daljših smučarskih prog. Zaradi varnosti pri množičnem smučanju so posebno zanimiva taka pobočja, ki imajo nagib v mejah od 10 do 30 %. V popisu so zajete tudi lokacije, ki so danes delno poraščene z gozdom, kar pa pri današnji tehniki dela ne predstavlja velikih stroškov za spreminjanje dela gozdnih površin v smučarske proge s širino 50—80 m. Večina navedenih višin je odmerjena z višinomermom, cestne dolžine pa z avtomobilskim števcem in z začetnim mestom pri bencinski črpalki v Škofji Loki (križišče cest v Poljansko in Selško dolino), zato so mogoča določena odstopanja z dejanskim stanem.

Po inventurnem popisu nam loško ozemlje ponuja v proučitev naslednje število smučarskih območij:

Predel loškega ozemlja	Število že pregledanih območij	Število še nepregledanih območij	Skupno število smučarskih območij
I. predel	11	2	13
II. predel	8	3	11
III. predel	4	2	6
Celotno ozemlje	23	7	30

I. PREDEL

1. Sv. Ožbolt 860 m — Bodoljska grapa 440 m

Najbližja snežna zanesljiva smučišča v neposredni okolici Loke leže na severnem in severovzhodnem pobočju Sv. Ožbolta, ki je od Loke oddaljen 6 km zračne črte. Gola severna pobočja segajo z vrha do okoli 600 m višine. Za doseg smučarske proge do Babnika v Bodoljski grapi bi bilo treba delno krčiti gozd. Smučarsko območje Sv. Ožbolta je zanimivo zaradi same bližine Loke in zato, ker do vznožja Sv. Ožbolta zelo položno vodi Bodoljska grapa, ki omogoča z razmeroma kratko žičnico premostiti 420 potrebne višine razlike. Nadalje bi bilo, v primeru odpiranja smučišč pod Pasjo ravnjo, omogočeno s kombinacijo turnega smučanja smučarjem prehajanje z enih na druga smučišča, od Sv. Ožbolta do Pasje ravni ali obratno.

Cestna zveza:

dolinska: Škofja Loka—Podpulferca 3 km

gorska: Podpulferca—Bodoljska grapa—Sv. Ožbolt 6 km

2. Tošč 1021 m — Hrastnica 460 m

Večja smučišča s severno lego, oddaljena 7 km od Loke, so na Vodnikovi planini, ležeči na pobočju Kuclja 850 m, ki je končni severozahodni vrh 900 m dolgega slemena, ki pada s Tošča. Smučarska proga bi imela svoje startno mesto v centralnem Toščevem slemenu v višini 910 m, preden se ta razcepi v severovzhodni krak Kuclja in severozahodni krak ali v vrh Robidnika 858 m in bi tekla v smeri sever skozi smučarsko idealno dolinico Doline (dol med Kucljem in Robidnikom), mimo kmetije Na Ravni 800 m (pri Česnu ali Zelenem Andreju). Pod kmetijo Na Ravni bi proga zaobrnila proti vzhodu in bi pod vrhom Kuclja prečno prišla na Vodnikovo planino, od koder bi dalje tekla

proti severu, mimo kmetije Vodnik 650 m v Hrastnico, ali v Logarjevo grapo 460 m.

Kolikor bi nameravali izkoristiti celotni naravni padec z vrha Tošča, 1021 m, bi delno morali po slemenu krčiti gozd do startnega mesta glavne proge (910 m). Ta del slemenske proge bi imel lahko obeležje turnega smuka s čudovitimi panoramskimi razgledi.

Z višine okoli 800 m padajo v severozahodno smer senožeti v Fojsko grapo do višine okoli 550 m.

Prenočitvene in gostinske zmogljivosti so v Škofji Loki.

Cestna zveza:

dolinska: Škofja Loka—Hrastnica—Logar (kmetija)	7,5 km
gorska: Logar—kmetija Vodnik	1,5 km
Logar—kmetija Selanc	3,8 km

3. Pasja Ravan 1030 m⁸ — Na Logu 400 m

Ta najvišji vrh Polhograjskih Dolomitov je gotovo kraj, ki ga kaže jemati v razvid pri podrobnejši obravnavi v poštrev prihajajočih lokacij za razvoj zimskega turizma. Smučišča padajo s pobočij Pasje ravni v smeri sever čez Bukov in Kovski ter Valterski vrh k vasi Na Logu v Poljanski dolini. Ta stara in znana smučišča so lokacijsko priročna, saj leže med Škofjo Loko in Poljanami. Sam vrh Pasje ravni, 1030 m, je danes delno že porasel. Naravni start

Oblikovitost smučišč Pasja ravan — Na Logu, levo zgoraj kmetija Skobel pod Pasjo ravni, v sredini Bukov vrh 632 m, desno spodaj kmetiji v Dolinah

Ing. arh. Tone Mlakar

je z Vratice 977 m, visokega prevala na zahodni strani Pasje ravni, ali s Kuzovčevega griča 856 m, sedla na vzhodni strani Pasje ravni. Smuka s teh dveh sedel poteka mimo kmetij Skobla in Ruparja v Bukovem vrhu in Kožuha, Kovšaka in Četrtnika v Kovskem vrhu, ter se končuje v senožetih med Krnišnikom in gostilno pri Premetovcu ob Poljanski Sori. Hrbtišča Bukovega vrha, Kovskega in Valterskega vrha pa ponujajo še več drugih smučarskih prog, približno enakih višinskih razlik, kot je navedena za progo od Pasje ravni do naselja Na Logu.

Cestna zveza:

dolinske:	Škofja Loka—Poljane—Hotavlje	16 km
	Škofja Loka—Ljubljana—Polhovgradec	38 km
gorske:	Hotovlja—Vinharje—Kremenik—Na Vratcih	9 km
	Polhovgradec—Črni vrh (12 km)—Na Vratcih	16 km

4. Vinharje (Gače) 715 m — Hotoveljščica 550 m

Ob nekoliko ozki cesti Poljane—Vinharje—Črni vrh—Polhovgradec ležijo 5 km od Poljan obširna naravna smučišča na pobočju Gač 715 m in Pešarjevega griča 685 m, ki so proti severovzhodu nagnjena v zahodni pritok Hotoveljščice in so smučljiva do višine 550 m. Tereni imajo zelo primerne naklone za množično smučanje. V neposredni bližini smučišč je kmetija Brdar 640 m, ki ima gostišče s tujskimi sobami in vlečnico. Na teh smučiščih poteka že več let »šola na snegu« in so tu sindikalna smučarska tekmovanja. Prav tako se tudi ostali kmetije pripravljajo na vključitev v turizem.

Cestna zveza:

dolinska:	Škofja Loka—Poljane—Hotovlja	16 km
gorska:	Hotovlja—Vinharje	4 km

5. Sivka⁹ 920 m — Brebovnica 470 m, Logarjeva grapa 620 m in smučišča v bližnji okolici Lučin

Na območju Lučin so za smučanje zanimiva pobočja gorskih vrhov: Sivka 920 m, Zlati vrh 830 m nad Bozovicami, Volake 739 m nad Prelesjem, Špik 850 m in Seljevška planina 840 m nad Lučinami.

V oddaljenosti 4,5 km od Lučin, v smeri sever, so manjša naravna smučišča na kopasti Sivki 920 m, ki se dviguje severno nad kmetijo Bozovice ali južno od kmetije »Na Frtici«. Z vrha Sivke, ki ima večinoma golo pobočje, je mogoče prismočati po zahodni strani na sedlo pri kmetiji Bozovice 810 m, od tu pa proti severu Pod Konja ali v Brloge do višine 620 m. Prav tako s Sivke padajo smučišča proti severovzhodu do višine 620 m v Logarjevo grapo (izvir Velike Božne). V neposredni bližini Bozovic leži na jugu Zlati vrh 820 m, s katerega je lahko smučati proti severu v Brloge in proti jugozahodu do kmetije Kovkar 700 m v Zadobju in od tu dalje proti jugozahodu čez Prelesje, mimo kmetije Grogovca 650 m, do Studencev 580 m pod Prelesjem (ob cesti Gorenja vas—Lučine). Tako je mogoče s Sivke ali Zlatega vrha izpeljati smučarsko progo z višinsko razliko okoli 340—250 m. V Prelesju (pri Grogovcu) je isto smučarsko progo mogoče usmeriti proti severozahodu, s ciljem pri Žagi 470 m, ob cesti Gorenja vas—Lučine, z višinsko razliko 450 m. Na tej progi bi bil potreben izsek gozda za progo v pasu od 590 do 510 m nadmorske višine. Najbližjo smučarsko progo s severozahodnimi smučišči in ciljem pri Žagi 470 m, je mogoče izpeljati z Volake 739 m ležeče vzhodno, tik nad Prelesjem ali pa proti jugozahodu na Mestnjak 629 m (cestni odcep za Prelesje, Gorenjo

vas in Lučine). Tik nad Lučinami se spuščajo smučišča po severni strani Špika 850 m in Seljevške planine 840 m do kmetije Seljenc 700 m in dosežajo višinsko razliko 140 m. Vsa navedena smučišča so predvsem na roko domačinom iz Lučin in jih kaže podrobno preštudirati za primer, da bi se Lučine v prihodnosti razvijale v smeri zimsko-športne postojanke in gorsko-klimatskega zdravilišča.

Cestne zveze:

dolinske:	Škofja Loka—Poljane—Hotovlja	16 km
	Škofja Loka—Gorenja vas—Lučine	
gorske:	Hotovlja—Vinharje—Na Kalu—Na Frtici	9 km
	Lučine—Prelesje—Zadobje—Bozovice	3 km
	Bozovice—Na Frtici	1 km

6. Žirovski vrh, Javorč 900 m—Brebovnica 420 m

V obsežnem Žirovskem vrhu, katerega pobočja padajo v Poljansko dolino, Račevo in Brebovnico, doseže najvišji vrh Javorč 900 m. Z določenimi preseki v dolino Brebovnice za medsebojno povezavo golih površin bi v neposredni bližini Gorenje vasi lahko odprli smučišča in smučarsko progo z višinsko razliko okoli 480 m. Na vrhu Javorča je lovska koč. Okoliške kmetije niso še pripravljene na turistične usluge.

Cestne zveze:

dolinska:	Škofja Loka—Gorenja vas	19 km
gorska:	Gorenja vas—kmetija Javorč	9 km
	(široka cesta z lahkimi vzponi)	

7. Goropeke 761 m — Račeva 520 m

Pomolasta planota Goropeke, ležeča tik nad Žirmi, ima zelo priročna smučišča, ki so oddaljena od Žirov le 2,3 km. Obstoječa severna smučišča so lažjih nagibov in so v pasu od 700—600 m.

Goropeke so zelo lepa razgledna točka, kvaliteto in obseg samih smučišč pa bi se dalo povečati s posekom proge do kote 761 m in s tem povečati višinsko razliko v zgornjem delu smučišč. Prav tako se ponuja naravna možnost, da obstoječa goropeška smučišča podaljšamo v dolino Račeve do višine 520 m. Na tak način bi smučišča razpolagala z 241 m višinske razlike. Kolikor bi smučišča opremili s stalnimi žičnicami in bi vstopno postajo žičnice do Goropek postavili v Račevo, kjer je cesta vedno prevozna, bi Žiri s svojimi obstoječimi skakalnicami, progami za smučarske teke in predvideno progo za slalom z Goropek lahko postale priročna smučarska postojanka. Na goropeških smučiščih vsako zimo obratuje prenosna vlečnica in se prirejajo tu smučarska tekmovanja.

Cestna zveza:

dolinska:	Škofja Loka—Žiri	31 km
gorska:	Žiri—Goropeke	2,3 km (za sedaj je pozimi slabo prevozna)

8. Mrzli vrh 968 m,¹⁰ Sivke 1006 do 946 m—Javorjev dol 730 m, Hobovše 517 m, Jarčja dolina 510 m in Žirovska kotlina 490 m

Najvišja obširna smučišča, z zanesljivimi snežnimi razmerami, lepo osončena ter z izredno lepimi razgledi so v bližini Žirov, na visoki planoti naselij Mrzlega vrha in v vrhnjem delu Javorjevega dola, Jarčje doline in Tešarjeve

doline. Na tem območju so najvišji vrhovi, ki se od zahoda proti vzhodu zvrste kot: Tešarjeva¹¹ ali Praprotniška,¹¹ ki je najvišji vrh na tem ozemlju 1006 m, Vodiška, na kateri je nekdaj stala italijanska stražarnica, ime pa ima po kmetiji Vodičar (Kosmač), ki leži najvišje v Mrzlem vrhu. Nadalje proti vzhodu sledita Belinova in Loncmanova Sivka ter na jugu še Trepalova ali Ledinska Sivka 969 m. Sivke dosega vrhove med 950 in 1006 m višine.

Na severozahodu, od kmetije Vodičar, je stožčasti Mrzli vrh 986 m, po katerem se imenuje tudi zaselek, ki ima glede na smučišča pod njim zelo poudarjeno lego. Na njem je stala nekoč jugoslovanska obmejna stražarnica.

Najnižja mesta, v katera padajo osojna smučišča z naštetih vrhov, so: Javorjev dol, Hobovše, Jarčja dolina in Žirovska kotlina — Ledinica. Številni vrhovi in doline, ki so se vrezale v vznožje teh vrhov, ponujajo različne tehnične možnosti za dostop, opremo smučišč kot izpeljavo smučarskih prog različnih dolžin in zahtevnosti.

Kot vrhnje točke na Mrzlem vrhu, ki jih je mogoče vključiti kot izhodiščna smučarska mesta, so: kota 949 m zahodno od kmetije Tešar, Mrzli vrh 986 m, Vodičarjeva Sivka, Belinova Sivka, Loncmanova Sivka 986 m ter Tešarjeva Sivka 1006 m.

Smučarske proge:

vzhodne:

— z Loncmanove Sivke 986 m čez Mauserjeve senožeti v Jarčjo dolino 510 m ali v smeri Ledinice 490 m;

Mrzli vrh. Levo Loncmanova, desno Vodičarjeva Sivka in smučišča, ki padajo proti severu
Ing. arh. Tone Mlakar

— z Loncmanove Sivke 968 m čez Jareške senožeti v Jarčjo dolino 510 m; zahodna:

— od kmetije Vodičar 940 m po dolu mimo Tešarja do višine 850 m; severne:

— s Tešarjeve Sivke 1006 m v Tešarjev dol 850 m;

— z Mrzlega vrha 968 m do Bartela 810 m, do Dolčena 740 m;

— s kote 949 m severozahodno od kmetije Tešar v Javorjev dol k Podganu 730 m;

— z Mrzlega vrha 968 m, mimo kmetije pri Možinetu, čez Koprivnik na Hobovše 517 m. (Progo bi morali krčiti skozi gozd od Možineta ali od Bartela navzdol.)

Pomolasta gorska planota, ki jo tvorijo Vodiška, Belinova in Loncmanova Sivka, ki je porinjena na rob Žirovske kotline vključno z vrhovoma Mrzli vrh in Tešarjeva Sivka, ima široke panoramske razglede proti vzhodu, severu in zahodu. S svojo obljudenostjo in cestnimi povezavami so Mrzli dol (kot nase-lje), Javorjev dol in Jarčja dolina območja, ki jim v bodoče kaže posvetiti posebno pozornost. Turističnih kapacitet, razen v Ledinah, na tem območju žal še ni.

Cestne zveze:

dolinske:	Škofja Loka—Sovodenj	28 km
	Škofja Loka—Žiri	31 km
	Žiri—Razpotje	6 km
gorske:	Sovodenj—Javorjev dol—Vodičar	7 km
	Razpotje—Ledine—Vodičar	5 km

9. Bevkov vrh 1050 m—Podosojnica 600 m

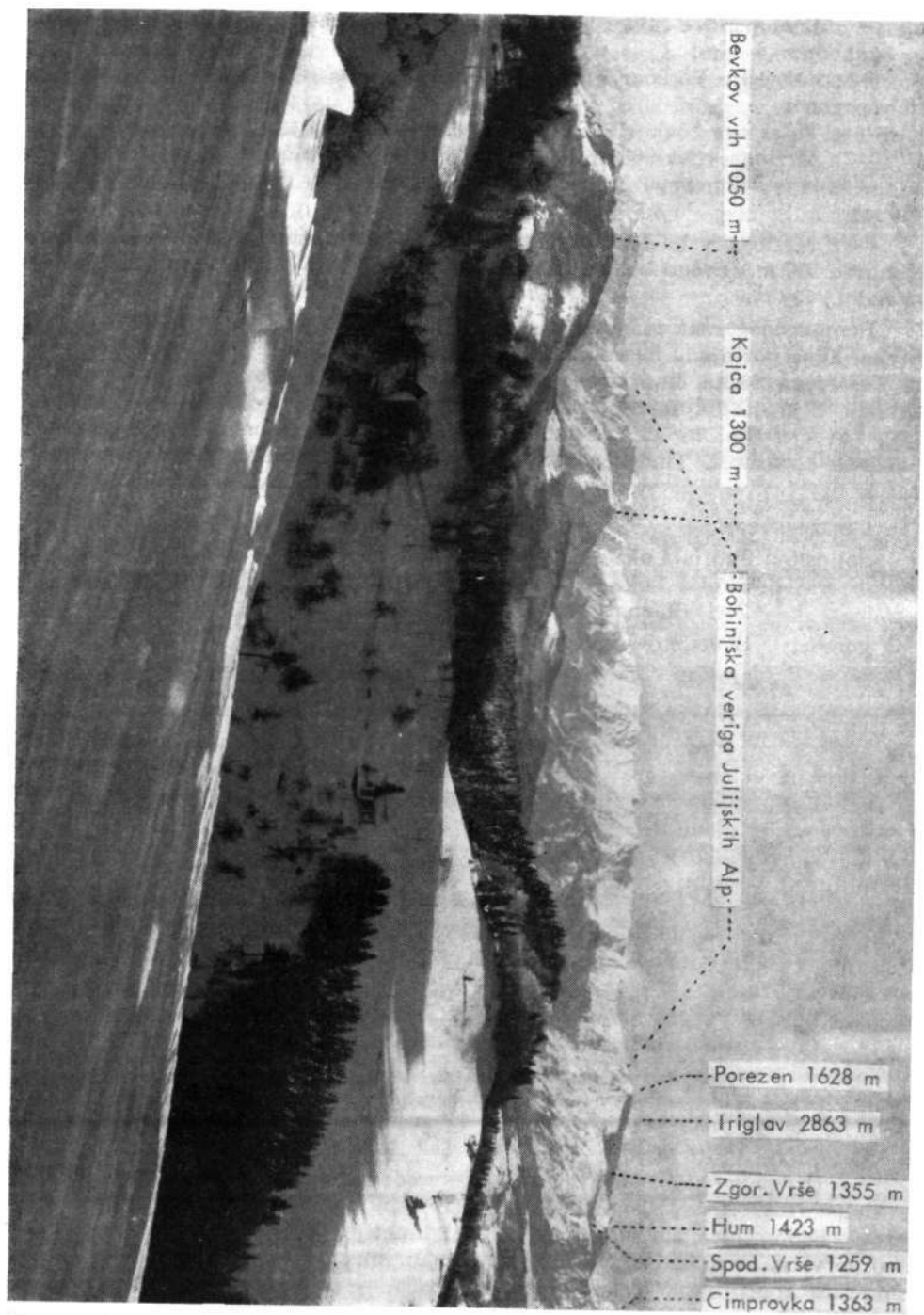
Najbolj zahodno ležeči gorski svet v padavinskem območju Poljanske Sore in Idrije je vkljenjen med naslednje cestne zveze: Sovodenj—Cerkno—Želin—Otalež—Lanišče—Javorjev dol—Sovodenj. Dominantni gori v tem območju sta Bevkov vrh 1050 m in njegov dvojček, Mali Kal¹² 1010 m. Obe gori imata izredno lep razgled. V podnožje Bevkovega vrha sta na njegovi vzhodni in se-verni strani, v višini okoli 600 m, zarežani dolinici Javorjev dol in Podosojni-ca. Bevkov vrh steguje svoje pomolastno vznožje najdalj na severovzhodni strani, prav do Sovodnja. Senožeti, ki so pozimi idealna smučišča, ležeče na osojnih straneh Bevkovega vrha, dosegajo zagotovo obseg tovrstnih površin na Starem vrhu.

Na Bevkovem vrhu so med drugimi predvsem naslednja smučišča:

— Smučarsko najzanimivejša so smučišča ali smučarska proga, ki teče z Bevkovega vrha v različnih nagibih po odprtih senožetih in z lepim razgledom po hrbtišču Loga, Osojnic, Čez Kladje v dolino Podosojnice 600 m (do Podosoj-ničarja). Smučarska proga bi imela 450 m višinske razlike in dolžino okoli 3 km.

— Druga, nekoliko krajša, vendar izredno lepa in gladka smučišča, teko z Malega Kala ali sedla med Malim Kalom in Bevkovim vrhom, proti severu, v vrh Podosojnice, do višine 800 m pod kmetijo Veharše. Ta smučišča imajo svoj prvi naravni iztek nekoliko višje nad kmetijo Na Ravni 880 m, kjer se smučišča končujejo v obsežni, položni terasi — »snežnem stadionu«.

— Blaga smučišča za začetnike, družinsko smučanje ter za smučarsko šolo, se ponujajo na Rupah, v horizontu od 800—730 m.

Severna smučišča na Vodiški Sivki — Mrzli vrh s pogledom na Julijske Alpe in Idrjsko ter Cerkljansko hribovje
Ing. arh. Tone Mlakar

— Večje površine smučišč so pod Bevkovim vrhom še od Ruparja do Kadrovša v podnožju Osojnic.

— Blaga smučišča, ki jih sicer ni mogoče prištevati k Bevkovemu vrhu, ker jih ločuje potok Podosojnica, leže med kmetijo Pagon in Novo Oselico v višinskem pasu od 850—750 m. Obrnjena so bolj proti jugovzhodu, zato bi kazalo predvsem ugotoviti čas trajanja snežne odeje. Oblikovitost in nagibi pa so kot nalašč primerni za množično smučanje. Mimo Veharša in Pagona je nanje mogoče prismučati z Bevkovega vrha.

— Poleg zgoraj že navedenih smučarskih območij na Bevkovem vrhu kaže preštudirati še terenske možnosti za izpeljavo smučarskih prog s Trševja 911 m, 957 m nad Pustotnikarjem, v smeri glavne ceste Sovodenj—Cerkno, ki se spuščajo do višine 660 m.

— Smučarsko zanimivi tereni so v tem bližnjem območju tik nad Sovodnjem nad Hobovščico in Javorščico. Višinska razlika teh smučišč s severno in severozahodno smerjo so 900—600 m. Smučišča so v okolici kmetij Sivkar, Mrkovšer, Rovtar in Lazar. Najvišji vrh je Marušnik 903 m.

V spodnjem delu Javorjevega dola so krajša, vendar lahko dostopna in zelo lepa smučišča na Jaškovem griču južno in jugovzhodno od kmetije Laniščar v višinskem pasu 850 do 750 m.

Bevkov vrh bi bil najlažje dostopen iz doline Podosojnice, oddaljene od Sovodnja ali glavne ceste 1 km. Ta lokacija izpolnjuje vse osnovne zahteve dobrega dostopa na smučišča ali sestopa s smučišč. Turističnih kapacitet sedaj še ni na tem območju.

Cestne zveze:

dolinske:	Škofja Loka—Sovodenj	29 km
	Škofja Loka—Na Kladju	36 km
gorske:	Sovodenj—kmetija Lisjak ¹³	3 km
	Sovodenj—Nova Oselica—Veharše— kmetija Bevk ¹⁴	8 km
	Na Kladju—Veharše—Bevk	5 km
	Sovodenj—Laniščar—Gorenje Jazne— Hmelnice—Slabe	13 km
	Otalež—Hmelnice—Bevk	20 km

10. Ermanovec 1026 m — Zaklauža¹⁵ 680 m

Med Sovodenjščico in Kopačnico se v smeri vzhod (Ermanovec) — zahod (Šance 1048 m) vleče v višini 970 m 2,5 km dolgo kopasto gorsko sleme. Dolgi hrbet je gotovo zanimiva prirodna posebnost, saj se končuje z dvema tisočakoma. Na sredini slemena je še tretji, z gozdom porasli vrh 1001 m, na katerem je stala nekdanja jugoslovanska obmejna stražarnica. Severno ležeči široki in odprti smučarski tereni padajo z Ermanovca proti dolini Kopačnice mimo kmetij Na Pstoti, Razpotja, Jernejčka, Bizjaka vse do vstopa v Zaklavžo 680 m, od kjer po poti ni več daleč do kmeta Topličarja 461 m v Kopačnici. Pri Topličarju so bile nekoč toplice z naravno toplo vodo 22,4° C in močjo 1 liter na sekundo. Kolikor bi uspeli zajeti celotni izvir in ločiti toplo vodo od navadne, bi morda pridobili še toplejšo vodo in večjo količino in bi se smučanje dalo kombinirati s kopanjem v kopališču pri Topličarju (prim. Badgastein, Beljak, Badkleinkirchheim). Na severnem in južnem pobočju Ermanovca je več

kmetij, katere bi lahko vključili v turizem. Najvišje ležeča kmetija na osojni strani pod Ermanovcem je Preskar.¹⁶ Ermanovec bo s svojo lego pogorja vzhod—zahod, višino, obsežnostjo in dominantnim položajem nudil turistu hkrati kvalitetne poletne sezone na južni strani ležečih kmetijah Pod Klopjo v Podjelovem brdu, zimske pa na osojni strani. Kmetje na Ermanovcu se še niso vključili v turizem, kot kaže, se bo prva od njih za to odločila kmetija pri Jernejku.

Ermanovec pa nam za ureditev smučišč ponuja svoja vzhodna pobočja, ki se v ugodnih nagibih spuščajo proti Trebiji, kjer obratuje hotel pod Planino. Naravni pogoji so tu zelo ugodni za razvoj zimske kot poletne turistične ponudbe.

Od nekdanje obmejne stražarnice 1001 m je mogoče prismočati po severnih pobočjih v Komajsovo grapo¹⁷ do višine okoli 700 m. Vzdolž celotnega slemenena pa so smučišča v pasu do 880 m oz. 900 m z lepimi razgledi na loško in Cerkljansko in Idrijsko pogorje.

Cestne zveze:

dolinske:	Škofja Loka—Hotavlje	21 km
	Škofja Loka—Trebija	24 km
	Škofja Loka—Sovodenj—Na Kladju	35 km
	Hotavlje—Kopačnica—Topličar	4 km
gorske:	Trebija—Stara Oselica—Sleme 801 m—	
	Sleme—Preskar—Škrbinovo znamenje—	
	vrh slemenena 965 m	8 km
	Na Kladju—kmetija Vrhovec—Škrbinovo	
	znamenje	5 km
	Topličar—Zaklauža (Topliška grapa)	1,5 km

11. Šance¹⁸ 1048 m—Podpleče 640 m

Šance imajo obsežna položna smučišča na severni strani z višinsko razliko 100 m in nekoliko bolj strma od 900 do 800 m. S Šanc bo mogoče izpeljati lepo smučarsko progo v Podpleščico (Podpleče) do pod kmeta Kumra 640 m ob glavni cesti Hotavlje—Vrh ulice 814 m—Cerkno. Proga bi tekla 500 m po zahodnem grebenu Šanc do sedla v višini 910 m, kjer bi se obrnila proti severu v Podpleče. V spodnjem delu bi bilo potrebno za progo krčiti gozd. Lepa smučišča se spuščajo s slemenena, ki teče z Vrha ulice v smeri Kladja na koto 920 m in se spuščajo v dolino Podpleščice 660 m proti vzhodu in proti severu. Ta smučišča so zanimiva, ker leže ob cesti Hotavlje—Vrh ulice in ob cesti Vrh ulice—Na Kladju in so tako lahko dostopna. Šance leže v padavinskem območju Poljanščice, vendar v celoti na območju občine Idrija.

Cestne zveze:

dolinske:	Škofja Loka—Hotavlje—Kopačnica—	
	Vrh ulice 814 m—Na Kladju	33 km
	Škofja Loka—Trebija	24 km
	Škofja Loka—Trebija—Sovodenj—	
	Na Kladju	35 km
gorske:	Na Kladju 787 m—kmetija Vrhovec 1006 m	3 km
	Trebija—Stara Oselica—Preskar—Vrhovec	10 km

II. PREDEL

Medtem ko v I. predelu dosega povprečna višina smučišč horizont 760 m do 1050 m in dno smučišč 400—740 m, dosega v II. predelu vrhovi smučišč 1205—1622 m, dno pa od 450—1000 m. Drugi predel ima znatno višji horizont in omogoča izpeljave smučarskih prog s 1000 m višinske razlike.

12. Udeček 900 m—Rantovše 685 m, Luša 450 m

Izredno zanimiva lokacija v oddaljenosti 10 km od Škofje Loke s severno lego, kjer se ponujajo pobočja gorskega slemena, ki spremljajo blegoško cesto od Zalubnikarja, Vrh Pleš 941 m, Udeček 900 m in 886 m ter so nagnjena v dolino Luše 420 m in Pustote 470 m. Cesta po dolini Luše je široka, ima zelo blage vzpone ter je prevozna vse leto. Sedanja pobočja so v zgornjem in spodnjem delu poraščena, v pasu od 600—700 m pa so pašniki in obdelovalne površine gorskih zaselkov, Krivo brdo in Rantovše. Na tem območju bi se v prihodnosti lahko razvila satelitska smučarska postojanka Starega vrha s tem, da bi dvizne smuške naprave potekale iz doline Luše ali iz Udečkarice.

Smučarske proge ali smučišča bi tekla:

— z Udečka 900 m, ležečega nad blegoško cesto, čez Rantovše 685 m v Spodnjo Lušo 420 m,

— z nekoliko nižjega vrha Udečka 886 m, čez Krivo brdo v dolino Pustote 480 m.

Prenočitvene in druge turistične zmožljivosti so lahko zaradi bližine vezane na Škofjo Loko. Turizem na kmetijah je v tem delu v razvoju.

Cestna zveza:

dolinska: Škofja Loka—Praprotno—Luša 10 km

gorska: Škofja Loka—Breznica—Suša—Dolinšek—
Na Vrhovcih 14 km

13. Stari vrh¹⁹ 1217 m—Zgornja Luša 450 m

Stari vrh lahko štejemo med prva z žičnicami opremljena gorska smučišča na loškem ozemlju. V območju Ljubljane, Loke, Tržiča in Kranja ima Stari vrh smučarsko progo z najvišjo višinsko razliko 617 m in opremljeno z žičnico (Velika Planina 200 m, Krvavec 346 m in Zelenica 558 m). Oprema smučišč je svojevrstna. Dvosedežnica, ki vozi iz Črnovske grape (Streluša 588 m) do Loške koče 1032 m, je po zmožljivosti in moči pogonskih motorjev največja naprava te vrste v Jugoslaviji. Vlečnica, ki vozi z višine 875 m na sam vrh, pa ima pri nas doslej najbolj strm vzpon in je najhitrejša.

Začetek smučanja na loškem ozemlju lahko istovetimo s prvim prihodom dr. Jaka Prešerna v Škofjo Loko leta 1922. Smučanje na Starem vrhu ima že 43-letno tradicijo. Prvi obiskovalec Starega vrha na smučeh je bil leta 1929 dr. Jaka Prešeren, ki je bil ta čas predstojnik loškega sodišča. Od tedaj dalje smuča tod že tretja generacija loških smučarjev. Stari vrh je bil za množično smučanje odprt v decembru leta 1970, ko je bila rekonstruirana cesta skozi dolino Luše in zgrajena cesta v Črnovsko grapo do Streluša. Od tod je bila zgrajena dvosedežnica do Loške koče v dolžini 1462 m, z višinsko razliko 446 m in zmožljivostjo 900 oseb na uro. Vlečnica na Stari vrh z dolžino 834 m pa premaguje 322 m višinske razlike in ima zmožljivost 1000 oseb na uro. Vsa smučišča merijo okoli 90 ha, na njih obstoječe žičnice napajajo le 40 ha in lahko sprejmejo 1500—2000 smučarjev. Smučišča na Starem vrhu so vabljiva in

priročna za smučarje iz Ljubljane, Kranja, Škofje Loke in Železnikov in lahko dosegljiva, tudi v popoldanskem in v večernem času (osvetljena proga). Druga posebnost, ki je zelo odločujoča za dober obisk, je, da imajo smučišča izredno lep razgled in svoj iztek na koncu dostopne ceste ob parkirišču pri spodnji postaji glavne dostavne žičnice. Vsa smučišča so travnata in leže na severni ali severozahodni strani Starega vrha, kar povečuje trajnost in kvaliteto snežne odeje. Zelo značilna je tudi velika izbira smučišč, od najlažjih do zelo težkih, v dolžinah od 300 m do skoraj 5 km (Stari vrh—Luša). Žal pa vsa še niso opremljena.

Stari vrh gotovo sodi med zimske postojanke, ki med prvimi odpirajo zimsko smučarsko sezono in imajo množičen obisk v glavni zimski sezoni.

Dvosedežnica Luša — Stari vrh, spodaj naselje Zapreval, zgoraj v ozadju Grintavci

Peter Pokorn

Posebna prednost za postopni razvoj nastanitvenega turizma na kmetijah pod Starim vrhom je, da je njegovo pobočje v višini 655 do 914 m opasano s sedmimi vasmimi, s 84 hišami, 371 prebivalci, ki smučarjem lahko nudijo oskrbo. Spodbudna je ugotovitev, da je ob pomoči turističnih kreditov Ljubljanske banke v lanskem letu že 8 kmetij usposobilo 72 ležišč, ki se s polnimi penzoni in prevozi na žižnicah vključujejo v enotno lokalno turistično gospodarstvo. To gorskim kmetijam pomeni dodaten vir dohodkov, ki so tukaj skromni, kot je skopa zemlja na osojnih straneh, ki se zgodaj spremenijo v smučišča in spomladi pozno zopet postane obdelovalna.

Smučišča na Starem vrhu so si pridobila sloves dobrih smučišč po vsej domovini ter so bila že večkrat prizorišče republiških in medrepubliških prvenstvenih tekmovanj. Prihodnje leto bo Stari vrh prizorišče mednarodnega pionirskega tekmovanja za pokal 1000-letnice Škofje Loke, ki se ga bodo udeležili po predvidevanjih tekmovalci 18 evropskih držav, saj smučarski tereni, proge in druge okolnosti ustrezajo pogojem za tovrstno tekmovanje.

Žal pa je k vsemu dobremu treba tudi pripisati, da je Stari vrh za sedaj ostal okrnjen, kar lahko vsakdo ugotovi po nedokončanih cestnih delih ter po skromnem izboru opremljenih smučišč glede na njih težavnost. Na Starem vrhu pridejo sedaj na svoj račun predvsem srednje dobri in dobri športni smučarji. Stari vrh mora zato čimprej dobiti obljubljeno turno smuško progo z vrha prek Greblince do Sv. Valentina in Zgornje Luše, nadalje vlečnice na položnih terenih Greblince, v Zaprevalu za smučarje začetnike. Predvsem pa je treba modernizirati cestni dostop Luša—Črnovska grapa. Smučarji, ki se na smučišča vozijo z osebnimi vozili, se danes izogibajo jamastih, blatnih in prašnih cest, ker je vožnja po takih cestah počasna in neudobna, ker se na njih vozila hitreje obrabijo in ker jih je treba po opravljeni vožnji vedno čistiti, kar pa danes ni več poceni. Vse to znatno znižuje vrednost in obisk čudovitih naravnih smučišč Starega vrha.

Če bomo z zgornj potrebnimi investicijami odlašali v nedogled, bo zimskošportna postojanka Stari vrh začela doživljati podobno usodo kot številne druge, ki so bile začete ter so ostale nedokončane in zaradi tega ne nudijo možnosti obsežnega in umnega izkoriščanja. Svojo pravo vrednost bo Stari vrh dobil šele po opravljenih investicijskih delih, ki so prej navedena, te pa je treba opraviti do napovedanega mednarodnega pionirskega tekmovanja.

Mladi vrh 1374 m. V sklopu Starega vrha je za njegovo nadaljnjo razširitev umestno proučiti možnost izkoriščanja vzhodnih pobočij Mladega vrha, ki je po novih meritvah kar za 157 m višji od Starega vrha. Kakšno vlogo igra višina v spomladanskem času, je najbolj opazno na samem Starem vrhu, kjer sneg na vrhu obleži do pozne pomladi.

Cestne zveze:

dolinske:	Škofja Loka—Zgornja Luša	11,5 km
	Škofja Loka—Zminec	2 km
	Škofja Loka—Poljane—Krajce	18 km
gorske:	Zgornja Luša—Črnovska grapa—žičnica	1,5 km
	Zgornja Luša—Sv. Lenart—Rovt—Zapreval	13 km
	Zminec—Breznica—Predole—Zapreval	17 km
	Krajce—Javorje—Zapreval	17,5 km

14. Sleme 872 m (Golica)—Podzavrník 430 m

Smučišča, ali bolje smučarska proga, z višinsko razliko 450 m so predvsem na roko Selcam, saj so od njih oddaljena 2 do 3 km, in Železnikom. Da bi dosegli progo s tako višinsko razliko, bi morali od višine 830 m izsekati in počistiti progo do vrha Slemenca 872 m in v spodnjem delu v pasu 440 do 500 m. Proga bi tekla s Slemenca severno na preval med goro Sv. Miklavža in na preval 805 m, kjer bi se obrnila proti sevedovzhodu in vodila mimo Zgornje in Spodnje Golice v vznožje hriba Babnik do najnižjega mesta 430 m. Krajša in manjša naravna smučišča z vzhodno lego so od sedla 700 m med Zavrnikom in Sv. Miklavžem do Podzavrnika 430 m in so predvsem primerna za slalom progo. Tujske sobe so v Selcih.

Cestne zveze:

dolinske:	Škofja Loka—Bukovica	9 km
	Škofja Loka—Selca—Podzavrník	15 km
	Škofja Loka—Zgornja Luša	11,5 km
gorske:	Bukovica—Stirpnik—Brdo—Sleme—	
	Lajbon—Golica	7 km
	Podzavrník—Golica	5 km
	Zgornja Luša, Rastovke—Sleme—Golica	6,5 km

15. Koprivnik 1393 m—Zadnja Smoleva 590 m

Koprivnik, stožčasta kopa med Blegošem in Mladim vrhom, ima na svoji severni strani izredno lepa in obsežna smučišča za množično smučanje v višini od 1050 do 670 m (pod kmetijo Selonc) oz. do 750 m (pod kmetijo Bohinc). Koprivnik je na severni strani v pasu od 1150 do 1350 m poraščen. Ta del smučišč, kolikor bi jih izkrčili skozi gozd kot smučarsko progo, bi bil primeren le za dobre in srednje dobre smučarje. Prav tako je sestop v Zadnjo Smolevo od kote 670 m mogoč sedaj s smučmi le po dovozni poti.

Martinjvrška smučišča vsako leto privabljajo številne smučarje, med njimi šolsko mladino (šola na snegu). Še posebno vabljivi so smučarski tereni v Martinj vrhu zato, ker so enako kot v Starem vrhu posejani s številnimi kmetijami, kjer bi se lahko povezovali interesi gorskih kmetov z zimskim in poletnim turizmom. Pri roki so predvsem smučarjem iz Železnikov. Turistične sobe so v Železnikih in v Zalem logu.

Cestne zveze:

dolinske:	Škofja Loka—Železniki—Jesenovec	21,5 km
	Škofja Loka—Zgornja Luša	11,5 km
gorska:	Jesenovec—Demšar—Martinj vrh—	
	Mohorič	9,5 km

16. Blegoš 1563 m—Potok 528 m

Najbolj markantna gora s častitljivo plešo na vrhu in vidna z vseh strani v loškem pogorju je Blegoš. Njegov položaj je izredno dominanten. Stoji nad obema dolinama Sor. Razgled z njega je čudovit in zajema polni krog. Za smučanje je na samem vrhu le okoli 20—25 ha smučišč, ki sicer padajo proti jugu do višine 1460 m. Na severozahodni strani se golo pobočje (pašnik) spušča z vrha na Leskovško planoto 1398 m, od koder bi s preseko skozi gozd lahko odprli smučarsko progo v vas Potok 800 m, ki leži na severni strani pod Blegošem. Iz Potoka je mogoče z izsekom podaljšati smučarsko progo vse do Tajnetove žage na sotočju Davče in Muštrove grape 528 m. Tako bi z vrha Ble-

goša dobili smučarsko progo z višinsko razliko 1034 m, ki bi po višinski razliki, oblikovitosti in zahtevnosti lahko ustrezala najtežji progi. Zahodno od Potoka se precej obsežna smučišča spuščajo še s Kovka 1274 m h kmetu Marenkovcu²⁰ 976 m in bi jih bilo mogoče z delnimi izseki gozda podaljšati v dolino Davče.

Cestne zveze:

dolinske:	Škofja Loka—Davški most (Zali log)—Tajnetova žaga (Glozel) ²¹	25 km
	Škofja Loka—Podpulferca	2 km
gorske:	Tajnetova žaga—Potok	4 km
	Podpulferca—Breznica—Predole—Zapreval—Rovt—Kal—Murove pod Leskovsko planino	35 km

17. Črni vrh nad Gorenjimi Novaki 1291 m—Tuškov grič 1003 m, Na Logu (Davča) 797 m²²

Obširna smučišča, ugodna za množično smučanje, so na severnih pobočjih Črnega vrha nad Gorenjimi Novaki, ki se spuščajo v dolino Davče. V višini 1288 m je oskrbovana planinska postojanka z 12 ležišči. Na Črni vrh je speljana cesta iz Cerčna skozi Gorenje Novake. V vznožju severnih smučišč pa teče prevozna cesta za avtomobile iz Železnikov oziroma od Davškega mostu (Zali log) v Davčo, ki je prek kmetije pri Mravlju in Kendi tudi zvezana s cesto, ki vodi v Črni vrh iz Gorenjih Novakov.

Smučišča na Črnem vrhu imajo lahko naslednje glavne proge:

— S Črnega vrha 1288 m po njegovi severni strani do višine 1150 m in dalje proti severozahodu mimo opuščenih hiš Kurina, Ivaniša, Tuška na Tuškov grič in dalje v Tuškovo grapo in do doline Davče 870 m.

— S Črnega vrha po severni strani do višine 1000 m in nato severozahodno mimo Lovrička, Joklca do Na Logu 797 m (sotočje Davče in Košanove grape) ali pa v Košanovo grapo. Ta proga se lahko nad Joklcem obrne proti vzhodu in poteka mimo Košana v Košanovo grapo 850 m.

— Z vzhodne glave Črnega vrha 1291 m padajo smučišča po severnem pobočju mimo Kende k Mravlji in od tu zahodno v Košanovo grapo 850 m.

— S Slugovega griča 1225 m ali s kote 1300 m je mogoče izpeljati smučarsko progo proti severozahodu mimo Sorčana, Graparja do Mravlje in od tu v Košanovo grapo 850 m.

Na prvooznačenih smučiščih so bila letos v marcu smučarska tekmovanja in na njih postavljena prenosna vlečnica. Za to smučarsko prireditev so s čistilnimi stroji očistili cesto iz Novakov do samega Črnega vrha.

S postavitvijo stalne žičnice iz Davče bi bilo mogoče smučišča napajati iz dveh zaledij. Črni vrh je območje, ki bi ga kazalo obdelati ob sodelovanju krajevne skupnosti Cerčno oziroma z občino Idrija. Prenočišča: Cerčno, Zali log, Davča in Železniki.

Meja med občino Idrijo in Loko poteka čez Črni vrh 1288 m, Tuškov grič 1003 m, Bičkarjev vrh 1106 m, Cimprosko 1253 m. Črnovrška smučišča leže tako še na območju loške občine.

Cestne zveze:

dolinske:	Škofja Loka—Železniki—Davški most (Zali log)—Tajnetova žaga	25 km
	Škofja Loka—Železniki—Podrošt—Žaga	32 km
	Škofja Loka—Cerčno—Novaki	40 km

gorske:	Tajnetova žaga—Na Logu, Davča	8 km
	Na Logu—Mravlja—Kenda—Črni vrh	5 km
	Žaga—Štulec—Jurež—Davča—Pod Kotli	3,5 km
	Novaki—Črni vrh	7 km

18. Hum 1423 m—Pod Kotli 970 m (Davča)

Izredno lepa ter obsežna smučišča podkvaste oblike ležijo na prostoru, ki ga na severu omejuje Hum 1423 m (ležeč jugovzhodno od vrha Porezna), na jugu visokogorska planota imenovana Na Vršeh²³ 1259 m in z vzhodne strani gorsko sleme Cimprovke 1363—1340 m, ki se s Spodnjih Vrh vleče proti severu in se končuje v skrajnem vrhu Prvike 1255 m.²⁴

Smučišča Na Vršeh imajo pobočja, ki so obrnjena proti severu, vzhodu in zahodu in je na njih vedno nekje ugoden sneg za smučanje. Najdaljšo progo je mogoče izpeljati s Huma 1423 m čez Zgornje Vrše 1355 m v smeri vzhod na Spodnje Vrše 1250 m in od tu proti severu skozi položno žlebasto dolino med Humom in Cimprovko do višine 1170 m. Dalje teče bolj strmi del proge mimo kmetije »Pri Jakobcu« 1080 m v Pod Kotle 970 m (Davča). Smučišča Na Vršeh so v območju 1420—1170 m zelo primerna za smučarje začetnike in za srednje izvežbane smučarje in so dokaj obširna. S cerkljanske strani (Poč) in s selške strani bi bila smučišča dosegljiva z dostavnimi žičnicami krajših dolžin. Smučišča pod Humom bi postala posebno vabljiva tedaj, če bi modernizirali cestne dostope ali skozi Davčo ali od Žage mimo kmetij Štulca in Jureža v Pod Kotle. Bližnje nastanitvene zmogljivosti so pri Jurežu in Jemcu v Davči.

Cestne zveze:

dolinske:	Škofja Loka—Železniki—Tajnetova žaga	25 km
	Škofja Loka—Železniki—Podrošt—Žaga	32 km
gorske:	Tajnetova žaga—Davča—Pod Kotli	10 km
	Tajnetova žaga—Davča—Vrhovci	11 km
	Žaga—Štulec—Jurež—Davča—Pod Kotli	3 km

(samo spodnji ustroj)

V programu je gradnja ceste Raspet—Zaprvič—Spodnje in Zgornje Vrše—Humi—Velbnik. Cesta iz Davče je že gotova do Raspeta. V gradnji pa je cesta z Raspeta skozi Podprvič v Gorenje Novake.

19. Porezen 1628 m—Zadnja Sora 740 m

Selško dolino v njenem koncu zapira plečato cerkljansko pogorje Porezen, čigar sleme se vleče v dolžini 2 km v smeri sever—jug od Hoča 1513 m do Porezna 1628 m. Oblikovitost zemljišča, ki pada proti severu, omogoča izpeljavo smučarske proge s samega Porezna 1628 m na koto 1541 m in dalje po zahodni strani Hoča, mimo kmetij Rovtar 980 m in Plašajtar 920 m v Zadnjo Soro 740 m. Lažja in priročna smučišča segajo od 1100 m nad kmetijo Rovtar do Petrovega brda 804 m. Uporaba smučišč v vrhnjem delu je predvsem odvisna od kvalitete snega, ki je verjetno večkrat izpostavljen vetrovom. (Potrebna opazovanja vremenskih razmer.) Obstoječe prenočitvene zmogljivosti: Petrovo brdo, Sorica, Podbrdo.

Cestna zveza

dolinska:	Škofja Loka—Železniki—Petrovo brdo	36 km
gorska:	Petrovo brdo—Rovtar	km

III. PREDEL

V to območje segajo najvzhodnejši odrastki Julijskih Alp, katerih gorsko sleme teče v smeri zahod—vzhod, kar je zagotovo idealno za lego smučišč. Ta del Alp je vklenjen med Bohinjsko dolino, Baško grapo in Selško dolino, kar omogoča dostope s treh strani in izpeljavo prog. To gorovje na loškem ozemlju je za razvoj zimskega kot poletnega turizma prvorazredno. Leži najvišje in najbližje triglavskemu gorskemu masivu — naravnemu hladilniku ter na robu območja, ki je v Sloveniji deležen največ letnih padavin.

20. Soriška planina 1596 m²⁵ — 1270 m

Soriška planina je edino območje loškega ozemlja, ki je pri valorizaciji slovenskega prostora za vključevanje v zimski turizem vzdržalo ostre ocenjevalne pogoje ter se je med 38 slovenskimi lokacijami po svojih naravnih pogojih uvrstilo med 12. in 13. mesto.

Kvaliteta teh smučišč je v njeni obširnosti, travnati podlagi, oblikovitosti, ki ustreza za množično smučanje in dopušča postavitve cenениh vlečnih naprav. Druga prednost je že zgrajena cesta Bohinjska Bistrica—Soriška planina—Sorica z odcepoma v Železnike in na Podbrdo. Na Soriški planini je še zgrajena litostrojska planinska koča, ki ima skupaj z depandanso vred 90 ležišč. Lokacija Soriške planine bo še posebej postala zanimiva tedaj, ko bo na zahodu odprta zimska postojanka Kobla nad Bohinjsko Bistrico in na vzhodu na Ra-

Soriška planina, severovzhodna pobočja Slatnika 1596 m

Ing. arh. Tone Mlakar

titovcu, kar bo omogočilo prehajanje smučarjev z enega v drugo zimsko središče na razdalji 9,5 km zračne črte.

Cestne zveze:

dolinske:	Škofja Loka—Železniki—Podrošt	27 km
	Škofja Loka—Železniki—Podrošt—	
	Petrovo brdo	36 km
	Škofja Loka—Rudno	18 km
	Škofja Loka—Bled—Bohinjska Bistrica	63 km
gorske:	Podrošt—Spodnja Sorica	4 km
	Podrošt—Spodnja in Zgornja Sorica—	
	Soriška planina	11 km
	Petrovo brdo—Zgornja Sorica—	
	Soriška planina	9 km
	Rudno—Rovtarica—Soriška planina	24 km
	Bohinjska Bistrica—Nemški rovt—	
	Soriška planina	8 km

21. Spodnja Sorica 820 m—740 m

Pod naseljem Spodnja Sorica so proti vzhodu in severu obrnjena travnata smučišča za družinsko smučanje. Njihova posebnost je, da teko smučišča naravnost izpod naselja in da leže ob cesti Železniki—Sorica. Sorica razpolaga pri zasebnikih s 30 ležišči in enim gostiščem.

Cestne zveze:

dolinske:	Škofja Loka—Železniki—Podrošt	27 km
	Škofja Loka—Železniki—Podrošt—	
	Petrovo brdo	36 km
gorske:	Podrošt—Spodnja Sorica	4 km
	Petrovo brdo—Zg.—Sp. Sorica	6 km

22. Ratitovec, Gladki vrh 1667 m—Dašnjica 520 m

Ratitovec je znana stara smučarska postojanka, ki je imela svoja zimska oporišča na planini Pečana in na Klomu pod Kosmatim vrhom in Krekovi koči na Gladkem vrhu ter je bila dobro obiskana v letih med obema svetovni-ma vojnama. Z Ratitovca — Gladkega vrha 1667 m in Altemavra 1678 m se spuščajo proti severu položna smučišča na planoto Pečana 1465 m in so zelo obširna s travnato podlago, poraščeno z ruševjem in v spodnjem delu z red-kim smrekovim gozdom. Pod Gladkim vrhom je planinska koča na Ratitovcu z 39 ležišči. Z Gladkega vrha 1667 m je mogoče na loškem ozemlju po vzhodni strani izpeljati najdaljšo smučarsko progo z največjo višinsko razliko v Daš-njico 520 m. Pri poprečnem nagibu proge 20 % bi bila proga lahko dolga med 6 in 7 km in bi imela 1145 m višinske razlike. Proga bi tekla z Gladkega vrha v vrhnji del Razora, sedla med Gladkim in Kosmatim vrhom čez Rihtarico in senožeti Cenogerl v Markotov laz in dalje v dolino Zalega potoka 640 m, od tu pa po novi cesti do Brvi 520 m (izliv Mačehe v Dašnjico). S Cenogerla je mo-goče progo voditi južno od Žetlna k Markotu in od tu dalje po Markotovih senožetih k Brvi.

Druga smučarska proga bi z Rihtarce lahko vodila po senožetih, ki leže severno od naselja Podlonk v dol med Lonkom in Žetlnom k Markotu in od tu dalje, kot je že zgoraj opisano.

Območje smučišč Ratitovec—Podlonk—Dašnjica je glede na oblikovitost in višinsko razliko zagotovo velika prirodna vrednost, v bližini glavne ceste, Železnikov. Turistične kapacitete so zaenkrat le v Železnikih.

Cestna zveza:

dolinska:	Škofja Loka—Češnjica	15 km
gorska:	Češnjica—Prtovč	6 km
	Češnjica—Dašnjica—Markot (Podlonk)	4,5 km

23. Ratitovec, Kosmati vrh 1643 m — Planina Moste 1150 m

Lepo zimsko in poletno turistično postojanko nam ponujata Kosmati vrh in na severu od njega ležeča planina Moste.

Severno pobočje, od kote 1644 m do 1150 m, daje možnosti za izpeljave smučarskih prog z vrha do planine Moste (potrebni izseki gozda). Planina Moste, od koder vodi gozdna avtomobilska cesta, je zelo primerna za zgraditev prenočitvenih zmogljivosti na lepo osončenem južnem pobočju.

Cestne zveze:

dolinske:	Škofja Loka—Češnjica—Rudno	18 km
	Škofja Loka—Podnart—Lipnica	38 km
	Škofja Loka—Bohinjska Bistrica	63 km

Tekmovalna veleslalom proga na severozahodnem pobočju Gladkega vrha — Ratitovec
Ing. arh. Tone Mlakar

gorske:	Rudno—planina Moste	9 km
	Lipnica—Martinček—Rovtarica	22 km
	Bohinjska Bistrica—Rovtarica—Moste	20 km

Še nepregledane možnosti za smučanje

Poleg 23 naštetih lokacij bi pri ocenjevanju vrednosti posameznih območij kazalo jemati v obzir še naslednje prirodne možnosti, ki jih nisem uspel podrobneje pregledati.

V I. predelu

1. Zala 908 m—Mrak—Brebovnica (žage) 430 m
2. Goli vrh 961 m—Brebovnica 540 m

V II. predelu

3. Gabrška gora 963 m—826 m—Delnice 450 m
4. Hlavče njive 711 m—Sotočje Voljake in Logarščice 440 m
5. Stirpnik 729 m—Dolenja vas 420 m

V III. predelu

6. Lavtarski vrh 789 m—Bukovščica 452 m
7. Štedl vrh 1154 m, Draboslovica 886 m—Dašnjica 520 m

Možnosti turnega smučanja in smučarske transverzale

Na kraju popisa smučišč kaže še omeniti, da danes že velik del smučarjev opušča opremljena in teptana smučišča ob žičnicah ter svojo športno in zdravstveno utrditev ponovno išče v turnem smučanju in hoji po gorski krajini. Škofjeloško močno razčlenjeno in razgibano gorstvo se v te namene kot nalašč ponuja na vseh koncih. O tem pa v naslednji številki Loških razgledov.

Osnove za ovrednotenje naštetih smučarskih območij

Evidentirana območja terjajo drugo fazo opravi. Postopoma naj bi po enotni metodi zbrali za vsako od navedenih 30 območij njegove značilne podatke za oceno, v kolikšni meri posamezna lokacija izpolnjuje osnovne pogoje za vključitev v zimsko ali zimsko-poletno turistično sezono. Da bi k zbiranju teh osnovnih podatkov pristopili dovolj široko in kompleksno, navajam nekaj izhodišč in oporišč.

a) Naravni pogoji za zimsko eksploatacijo

- lega smučišč glede na strani neba,
- podlaga smučišč (trava — pašniki, pašniki s posameznimi skalami, ruševjem in grmovjem, melišča in zarasel vrtačasti in kamniti svet),
- varnost smučišč pred snežnimi plazovi, močnimi vetrovi in meglo,
- višinska razlika smučišč,
- obseg in zmogljivost smučišč (število smučarjev, ki jih lahko sprejme smučišče),

— čas trajanja za smučanje ugodne snežne odeje (začetek in konec smučarske sezone),

— nagibi in dolžine ter klasifikacija smučarskih prog in smučišč: koliko je strmih težkih prog (črnih), koliko srednjetežkih (rdečih) in lahkih (modrih). S tako delitvijo lahko ugotovimo, koliko je smučišč za športno in tekmovalno smučanje, koliko za množično smučanje in za začetnike, in koliko za smučarsko šolo in za družinsko smučanje,

— nadmorska višina smučarskega območja,

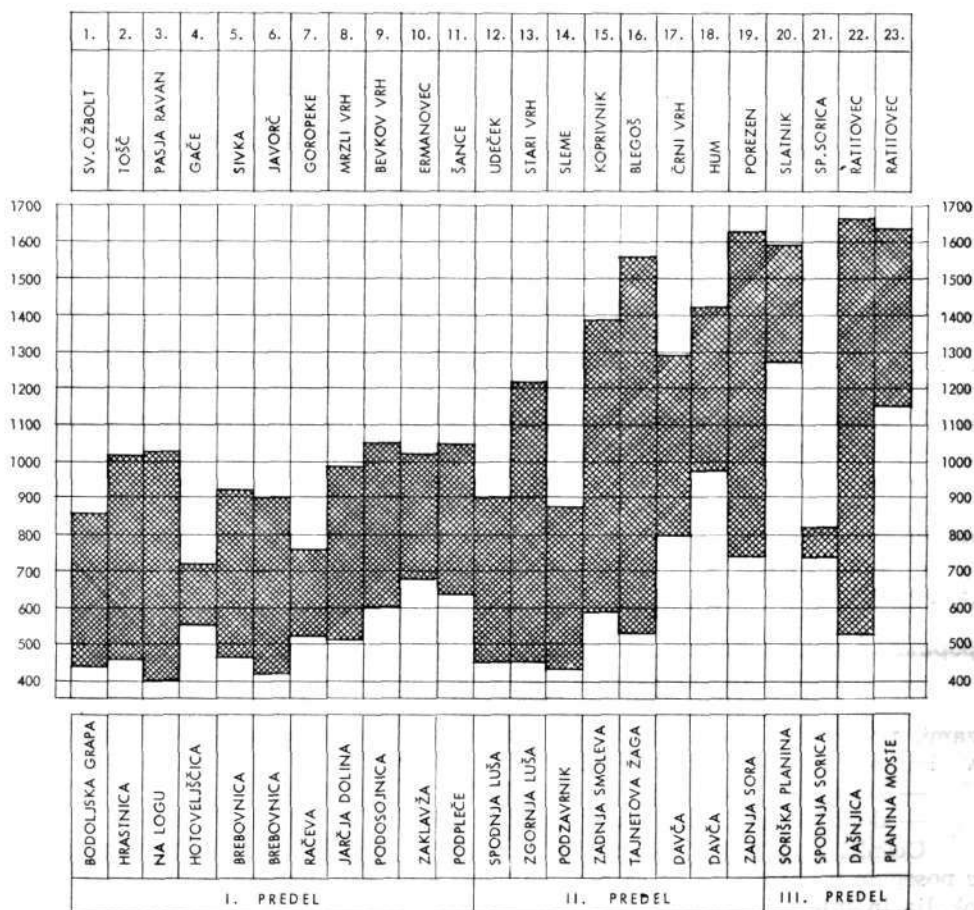
— ustreznost naravnih pogojev za dostop in lego spodnje postaje dostavne žičnice na smučišča,

— ustreznost naravnih pogojev za dostop in lego vrhnje postaje dostavne žičnice z ozirom na lego smučišč in sestop na razgledne točke in izhodišče na gorske vrhove.

— lokacija preskrbovalnih točk ob smučiščih za dnevne goste,

— lokacija prehrabenih, prenočitvenih in drugih zmogljivosti, potrebnih za nastanitvene goste, in možnost oskrbe s pitno vodo,

VIŠINSKO OBMOČJE POSAMEZNIH SMUČIŠČ

M. Masterl

— izbira startnih in končnih gravitacijskih mest posameznih smučišč ali smučarskih prog,

— možnosti za izgradnjo zadostnega števila parkirnih mest in za izpeljavo ustrezne dostopne ceste do glavne dostavne žičnice,

— možnost strojne predelave snega (z ozirom na vrsto podlage in naklone smučišč),

— kvaliteta okolja za smučanje (odprtost, razgledi, zaprtost, nepreglednost),

— možnosti za turno smučanje, teke, skoke, sankanje, izvedbo bob-prog, drsanje na ledu, cuarling, skijöring, vožnje z vprežnimi sanmi itd.

b) Naravni pogoji za poletno eksploatacijo

Opredelitev vrste turistične postojanke ali turističnega središča (zimsko ali dvosezonsko) in za njegovo kasnejše uspešno gospodarjenje ze v veliki meri odvisno od tega, če so za razvoj poletne sezone dovolj vabljivi naravni in drugi pogoji, kot so predvsem:

— vremenski pogoji,

— zdravstveni učinki podnebja,

— izhodišče za gorske ture,

— naravni pogoji za gradnjo trim-stez, sprehajalnih poti in drugih športnoturističnih objektov, kopališč, igrišč za tenis in golf,

— možnosti lova in ribolova, nabiranje gozdnih sadežev,

— pejsažna slikovitost,

— etnografske in kulturno-zgodovinske posebnosti iz daljne in bližnje preteklosti.

c) Splošno družbeni kriteriji

Poleg naravnih pogojev in ožjih podjetniških kriterijev bo za objektivno ocenjevanje kvalitete posameznih lokacij treba jemati v pretres tudi splošno družbene kriterije, ki so še posebno upoštevanja vredni pojav v loškem pogorju, kjer so na osojnih kot prisojnih pobočjih številna gorska naselja in kmetije, v katerih je z spodbudnimi ukrepi treba zaustaviti škodljivo odse-ljevanje ljudi. Predvsem naj bi družbeni kriteriji upoštevali kvalitete, vpliv, ki jih lahko ima novo zimsko turistično središče in njegove naprave v njem na:

— širše in ožje gospodarsko manj razvito gorsko okolje,

— vključevanje zasebnih kmetijskih gospodarstev v namenu pridobitev prenočitvenih in prehrabnih zmogljivosti zaradi popestritve turistične ponudbe,

— preusmeritev kmetijske proizvodnje v novo mehanizirano tehnologijo gospodarjenja,

— zaposlitev mlade delovne sile v domačem kraju, da bi zaustavili depopulacijo gorskih naselij,

— zvišanje materialne osnove gorskega življa,

— izboljšanje prometnih zvez odročnih krajev z dolinskimi cestnimi zvezami, prevoznimi vse leto (žičnica poleg zimsko-turistične funkcije opravlja v zimskem času splošno prometno funkcijo),

— zvišanje vrednosti gorske zemlje in posestev,

— dohodek krajevnih skupnosti in občine.

Oceniti pa je treba tudi morebitne negativne posledice, ki lahko nastanejo s posegom v naravo, in če se te nove pobude ne križajo z varstvom naravnega okolja in interesi lovskih rezervatov ipd.

č) Opredelitev bodoče zimske turistične postojanke glede na naravne in druge pogoje

Na podlagi rezultatov ocene naravnih pogojev in splošnih družbenih kriterijev bi lahko razpoložljivim lokacijam za bodoče smučarske postojanke odredili, katere med njimi so lokalnega, regionalnega, republiškega, državnega in mednarodnega pomena, ter katera smučarska središča bodo predvidoma imela pretežno dnevne športne obiskovalce in katera imajo pogoje za razvoj nastanitvenega turizma. Od prave opredelitve sta odvisna obseg in program potrebnih investicijskih naložb, ki se morajo predvsem ozirati na razpoložljive naravne pogoje in na vrsto obiskovalcev, ki jih želimo pritegniti v smučarsko postojanko ali središče.

d) Obstoječa materialna osnova

Na razvoj in čas vključevanja gorskih središč v turistično gospodarstvo vpliva poleg naravnih pogojev v veliki meri že dosedanja razvitost infrastrukturnih objektov, naprav in drugih objektov kot na primer:

1. Obljudenost s prebivalstvom

- število aktivnih kmetij (število prebivalcev)
- število opuščениh kmetij,

2. Ali so v bližini že ceste, električna, vodovod, kanalizacija, telefonsko omrežje, parkirišča, žičnica, ki od ceste (parkirišča) vodi na smučišča, trgovine, zabavišča, kopališča, športni objekti itd.

3. S kakšnimi hotelskimi in drugimi prenočitvenimi in prehrabnenimi zmogljivostmi kraj razpolaga tako v družbenem sektorju kot pri zasebnikih:

- v hotelih,
- gostiščih, penzionih,
- počitniških domovih,
- planinskih domovih in
- zasebnih turističnih sobah in dosežene nočitve in promet.

4. Obstoječa smučišča in njegova tehnična oprema:

- koliko smučarjev lahko sprejmejo smučišča,
- prevozna zmogljivost žižnic v številu prevoženih oseb na uro in do sedaj doseženi prevozi.

5. Število zaposlenih v:

- gostinstvu in turizmu,
- prometu in zimsko-športnih napravah.

Posebna kategorija, ki poživlja turistične tokove, so kulturno-zgodovinske posebnosti krajev ter tradicionalne in folklorne prireditve. Teh je na loškem ozemlju precej.

e) Ocena potrebnih investicijskih vlaganj za aktiviranje predvidenih lokacij in vrstni red njihove graditve

Eden odločilnih elementov, ki vplivajo, katero smučarsko središče kaže najprej graditi, je rentabilnost naložb in višina potrebnega začetnega kapitala za:

- ureditev in modernizacijo dostopa do smučarskega središča, vključno s parkirišči,
- postavitev potrebnim prometnih naprav iz smučarske postojanke do smučišč (dostavne žičnice),
- gradnjo in oznako smučarskih prog,

- tehnično opremo na smučiščih (smučarske žičnice, stroji za teptanje snega, reševalno opremo itd.),
- ostale športne objekte in športno opremo v samem centru,
- komunalne naprave (vodovod, kanalizacijo, telefon itd.),
- gradnjo prenočitvenih in prehrabnih zmogljivosti,
- gradnjo objektov za družbeno življenje,
- gradnje objektov za servisne storitve in usluge,
- za odkup zemljišč in druge odškodnine,
- vzgoja osebja bodočega turističnega središča,
- gradnja potrebnega števila stanovanj za personal,
- izdelavo študij in projektov za objekte centra,
- potrebna obratna sredstva.

Višina potrebnih investicijskih vlaganj je odvisna od funkcije, ki jo želimo dati posameznemu zimskemu centru glede na njegove naravne pogoje in potrebe gostov in končno od stopnje splošne razvitosti neposrednega okolja in možnosti vključevanja že obstoječih objektov v predvideni investicijski program. Zimska turistična postojanka, ki je namenjena dnevnim gostom, na primer ne zahteva prenočitvenih in drugih spremljajočih kapacitet, temveč dobre ceste in parkirišča, žičnice, samopostrežne restavracije velikih zmogljivosti itd. Obratno pa nastanitveni turizem terja številne in raznovrstne objekte, ki jih potrebuje turist za daljše prebivanje v zimsko-športnem središču. Za grobo presojo in primerjavo višine investicijskih naložb, ki odpadejo na obravnavano lokacijo, bi lahko primerjali višino investicijskih stroškov, ki odpadejo na 1 ha smučišč pri postojankah z dnevnimi gosti ali na 1 ležišče v zimsko-športnem središču, namenjenem za stacionarne goste.

Vrstni red graditve kaže zagotovo tako določiti, da imajo prednost predvsem območja, ki imajo:

- a) večjo rentabilnost,
- b) širšo družbeno upravičenost in utemeljitev,
- c) podporo pri prebivalstvu kraja in
- č) investitorja, ki je voljan prevzeti pobudo za gradnjo, najeti potrebna posojila ter si pridobiti za investicijo finančne družabnike.

f) Ocena elementov, ki predvsem vplivajo na uspešno eksploatacijo zimsko-turističnega območja

Ob proučevanju posameznih lokacij je treba predhodno upoštevati elemente, ki bodo kasneje v veliki meri lahko vplivali na uspešno eksploatacijo predvidenega zimskega turističnega središča.

Ti so predvsem naslednji:

- število smučarjev-turistov in drugih gostov, ki gravitirajo na obravnavano turistično središče,
- kupna moč prebivalstva (povprečni narodni dohodek) iz gravitacijskega območja,
- stopnja opremljenosti predvidenih gostov turistične postojanke, z motorizacijo,
- oddaljenost zimskega središča od prebivališč predvidenih gostov in potreben čas za dostop do centra ter možnost popoldanskega, večernega smučanja in stroški za dostop ter pranje avtomobilov itd.,
- stanje dostopne komunikacije do zimskega središča,
- bližina ali oddaljenost sosednjih smučarskih središč (konkurenca),

- možnosti ogleda drugih znamenitosti z olajšanim zimskim prevozom,
 - smučarske proge vodijo neposredno do parkirišč ob žižnici.
- Predzadnji štirje elementi vplivajo predvsem na število dnevnih obiskovalcev centra, ki se po smučanju vračajo domov.
- Na obisk stacionarnih domačih in tujih gostov iz oddaljenih krajev vpliva:
- razvitost tranzitnih hitrih cest, železniških zvez, letalskih zvez (letališča),
 - možnost obratovanja v obeh turističnih sezonah (poletni in zimski),
 - klimatski in zdravilni učinki okolja,
 - kvaliteta in cenenost prometnih in gostinskih turističnih uslug v centru.

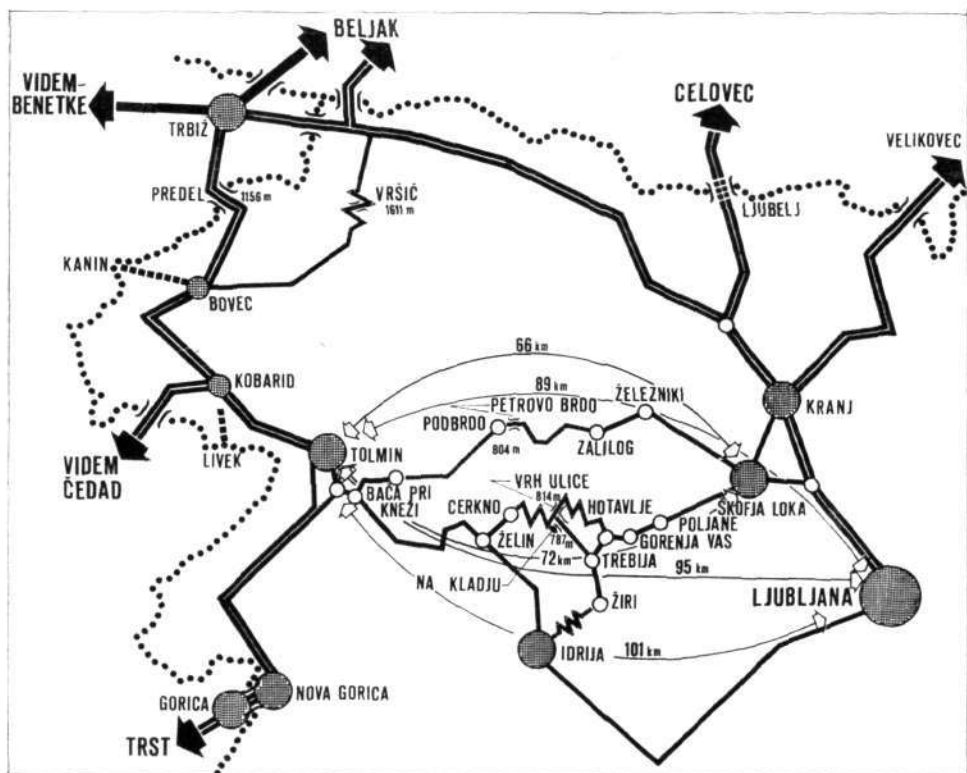
Zaključne ugotovitve in predlogi

1. Povpraševanje po zimskih turističnih uslugah s strani prebivalcev večjih mest industrijskih krajev bo tudi naprej hitreje naraščalo kot ponudba. Vedno bolj se bo tudi uveljavljalo pravilo: čim manj časa za pot, da ga kar največ ostane za prebivanje v naravi. Zaradi bližine Ljubljane bo loško gorsko ozemlje postalo pomembno območje za razvoj poletnega kot zimskega turizma. Turistična ponudba bo morala pospešeno, vendar razumno in gospodarno slediti naglo naraščajočemu povpraševanju po turističnih uslugah. Za optimalne in vsestransko najugodnejše odločitve, kje in kdaj odpirati nove turistične postojanke, je zato potrebno pravočasno pristopiti k potrebnim pripravljalnim delom.

2. Loško ozemlje leži med močnima turističnima tokovima, ki tečeta s severa proti jugu. Zahodni, ki teče skozi Posočje, je od Loke oddaljen 66 do 72 km, vzhodni prek Gorenjske pa 6 do 10 km. Veliko, nezadostno izkoriščeno zemljepisno prednost loškega ozemlja predstavljata obe dolini Sor, ki nudita najkrajšo primarno prečno povezavo med obema navedenima mednarodnima cestama. Če vzamemo kot središče Posočja Tolmin, je iz Ljubljane skozi Idrijo do njega 101 km, čez Loko in Petrovo brdo 89 km, skozi Poljansko dolino 95 km. Najnižji prelaz ima poljanska cesta Na Kladju 787 m (Vrh ulice 814 in Petrovo brdo 804 m). Težko je razumeti, da na tako važni prometni cesti, ki med seboj povezuje občine Tolmin, Idrijo in Škofjo Loko, obstaja po 27 letih še vedno okoli 16 km slabe makadamske ceste na odseku Cerčno—Trebija. Da bi poživili gospodarske tokove v občutljivem Posočju in mu tudi zavarovali zadostno število smučarjev v alpsko turističnem centru Bovec (kaninskim in livškim žičnicam), občine Tolmin, Loka, Idrija, skupaj z republiko nimajo več časa cdlagati rekonstrukcijo tega dela ceste. Priključek prečne cestne zveze na posoško magistralo je v Tolminu že naravno urejen, cestni priključek pri Jeprci na gorenjsko magistralo pa je v gradnji. Povsem naravno je torej, da se v tej prečni prometni verigi sklene še vmesni sedaj razrahljani člen Trebija—Cerčno, ki v svojem bistvu pomeni gorski prelaz prek razvodja med Idrijo in Soro ter je kot tak najbolj občutljiv v zimskem času. Modernizacija tega cestnega odseka predstavlja razmeroma lahko traso, je s svojo kratko dolžino 16 km v času pomanjkanja denarja najbolj realna možnost, da jo kot prvo uresničijo in tako ustvarijo pogoje za pričetek rekonstrukcije ceste skozi Selško dolino in Baško grapo, saj bo v času gradnje potrebno promet preusmeriti skozi Poljansko dolino. Rekonstrukcija in modernizacija najkrajše cestne zveze s Posočjem (Železniki—Petrovo brdo—Most na Soči) bo časovno, finančno ter gradbeno

precej zahtevno delo. Tako obeh cestnih zvez ne kaže obravnavati kot različici in pri tem iskati, katera izmed njiju ima večjo prednost. Dosedanje tehtanje prednosti te ali one cestne zveze je v veliki meri botrovalo temu, da ne prva ne druga cesta po tolikih letih še ni urejena. Slabe cestne zveze sedaj občutno dušijo nadaljnji turistični razvoj v vseh treh občinah. Vabljljive turistične možnosti ob zahodni meji Slovenije so tako več ali manj odrezane od turistične publike osrednjega dela Slovenije. Maratonska razglabljanja, po katerih od obeh dolin kaže najprej rekonstruirati cesto, verjetno ustrezajo onim, ki so dolžni nositi glavno finančno breme in ga ob deljenih mnenjih upravičeno prelagajo iz leta v leto.

3. Če se bomo odločili za politiko intenzivnega razvoja turizma na loškem ozemlju, si moramo biti na čistem, da je treba vzporedno s primarno cestno mrežo graditi tudi sekundarno cestno mrežo. Prihajamo v čase, ko bo treba ugrizniti tudi v to kislo jabolko in več denarja nameniti za tovrstne ceste. Brez urejenih turističnih in panoramskih cest, prevoznih v vseh letnih časih, ni moč pričakovati povečanega tujkega prometa in dobrih poslovnih rezultatov. Loško ozemlje je sicer zelo na gosto prepreženo z dolinskimi cestnimi zvezami. Prav tako povezujejo številne gorske kraje med seboj in z dolino nekdanje vojaške in nove, po vojni zgrajene gozdne ceste. Žal je zaradi neustreznih gradbenih elementov večina od njih prevozna le poleti. Te ceste so preozke (2,5 do 3 m) ter imajo preostre zavoje in prestrme vzpone, saj so bile

Prometna skica

Marijan Masterl

zgrajene za ožje gospodarske in vojaške namene in programsko niso bile usklajene z drugimi potrebami. Zaradi zmanjšanja interesa za uporabe teh cest po nekdanjih lastnikih, ti dragi objekti danes na več mestih naglo propadajo. Vzporedno s prostorsko valorizacijo celotnega ozemlja občine Loka bo potrebna:

a) programska študija cestnih zvez, ki jih kaže najprej rekonstruirati glede na možne turistične postojanke. Novih cest v bodoče zimsko-turistične kraje pa ne graditi brez soglasij vseh prizadetih in dokler niso usklajeni vsi interesi, predvsem pa ne takih, ki imajo vzpone nad 6 ‰. Preozke ceste z ostrimi ovinki je možno vedno popravljati, naknadno zniževanje cestnih padcev pomeni drago gradnjo povsem novih cestnih odsekov.

b) Valorizacija pogojev glede na trajanje za smučanje ugodne snežne odeje. Določitev posameznih snežnih con z upoštevanjem specifičnih pogojev na posameznih območjih, ki bodo izbrana kot potencialna.

4. Izkušnje dežel z veliko zimsko turistično tradicijo kažejo, da finančno uspevajo predvsem tista zimsko-turistična središča, ki so jim prvo zaupnico dali domači gostje. Iz tega razloga kaže podpirati razvoj smučanja pri prebivalcih. Zanesljivo velja v tujini utrjeno pravilo, da brez vzgoje domačih obiskovalcev ni pričakovati gostov iz širšega območja. Povečano zanimanje za opremljena smučišča odpira potrebe po širjenju novih smučišč z žičnicami. Tako se ta obtok ponavlja na vedno višjih zimsko-turističnih potrebah.

5. V gradivu je bilo večkrat omenjeno, da je turizem tista gospodarska panoga, ki lahko pomaga gorskemu življu. Za razvoj turizma na kmetijah se ponujajo številne ponosne prostorne, sedaj ponekod slabo zasedene starodavne kmetije ali kmetije, v katerih so že ugasnila ognjišča, ter ostali kmečki objekti, ki ne služijo več svojemu namenu. Prav tako je vojaštvo ob nekdanji državni meji zapustilo objekte, ki so še danes prazni in propadajo (na Slatniku, Lajnarju). Vsi ti slabo izkoriščeni objekti predstavljajo naravno premoženje, ki bi se dali vključiti v turizem z manjšimi investicijami, če bi našli na podlagi dobro preštudiranih projektov izdelanih investicijskih programov pravi pristop do ustreznih investitorjev in kreditorjev.

6. Prepričan sem, da ima na Loškem več gorskih vasi na južnih gorskih obronkih vse pogoje, da bi jih lahko proglasili za gorske klimatske kraje (Sorica, Dražgoše, Javorje, Gabrška gora, Lučine itd.). Posebno lahko ti kraji uspevajo, če imajo v neposredni bližini na severnih straneh smučišča, kar je primer pri zgornjih naseljih. V takih lokacijah turist uživa dobrote dveh letnih časov; na južni strani pomladi, na severni pa zime.

7. Skupščina občine Škofja Loka naj bi se odločila za izdelavo prostorske valorizacije loškega ozemlja s posebnim ozirom na poletni in zimski turizem. Za potencialna območja naj bi pričela pravočasno izdelovati urbanistične projekte. Kako obsežno in zahtevno je tako delo, nam potrjujejo pretekla leta ob izdelavi urbanističnega projekta za Bohinj. Alpsko turistični center Krvavec bo na primer šele po sedmih letih trdega dela dobil tak projekt. Slovenija ima za zimski turizem že več strokovnjakov, ki so svoje znanje dopolnili s specializacijo v alpskih turističnih deželah, ki jo jim je omogočila organizacija OECD.

Pristop k tej nalogi, kolikor bi se je lotili, zahteva ustrezno oceno krajev, ki lahko pridejo v poštev za razvoj poletnega in zimskega turizma. Pri zimskem turizmu bi kazalo izdelati ocenjevalni model za smučarska središča, v katerih prevladujejo dnevni gostje, in posebnega za smučarsko središče, v ka-

terem se bo predvsem razvijal nastanitveni turizem. Obe središči se med seboj bistveno razlikujeta po svoji funkciji in potrebni opremi. Morda bi bilo umestno postaviti valorizacijske modele tudi za lokalni in regionalni tip smučarske postojanke. Pred uporabo teh vzorcev bi morali pravilnost izbranih vrednosti posameznih kriterijev preizkusiti pri dobro urejenih gorsko-turističnih središčih.

8. Pri načrtovanju turističnega razvoja na mejnem področju z občinami Radovljica, Tolmin in Idrija bi bilo koristno doseči skupna stališča in združiti materialna sredstva za izdelavo razvojnih projektov oziroma se dogovoriti, da se ozemlje, ki leži v naravnem padavinskem območju obeh Sor in danes delno spada pod gornje občine, priključi k škofjeloški občini, saj je ta del ozemlja prisilno odrezala nekdanja meja med Italijo in Jugoslavijo. Popravljenе meje bi tudi olajšale prebivalcem pota, saj so glede zaposlitve, oskrbe in opravljanja uradnih zadev sedaj navezani na kraje v loški in v indrijski občini.

9. Skupščina občine Škofja Loka in enote Ljubljanske banke na območju loške občine naj bi davčno in kreditno politiko uredile tako, da bi gorske kmete še nadalje spodbujale k modernizaciji kmečkih posestev in za vključevanje v turizem. Mrežo turističnih društev kaže tako razširiti, da bi čimprej v celoti pokrivala loško ozemlje, saj bodo društva v prvi fazi gonilna sila za razvoj turizma.

10. Ker je mreža vremenskih opazovalnic v loški občini razmeroma redka in ne zajema vseh vremenskih pogojev, ki so potrebni za podrobnejšo opredelitev snežnih razmer, bi bilo koristno, da bi ob navedenih smučiščih prebivalci sami opazovali vremenske prilike in jih zapisovali, kot na primer: temperatura na odprtem mestu, padavine — debelino snežne odeje, meglene, vetrovne dneve (smer vetra), snežne plazove itd. Podatke kaže opazovati dnevno, ker

Opuščena solidno grajena stara italijanska vojašnica pod sedlom med Možicem in Slatnikom
Marijan Masterl

le tako jih je mogoče primerjati s podatki na mestih, ki se uradno merijo. Opazovati bi bilo treba posebej mesta, na katerih sneg najprej izgine in kjer se najdlje zadržuje. Kolikor se želi območje vključiti v zimski sezoni v turizem, je treba tudi v letnem času skrbeti za to, da se obstoječe senožeti vzdržujejo in s čiščenjem grmovja razširjajo za smučanje najlepše površine. Tudi sečnja v gozdovih bi se morda dalo neke uskladiti s potrebami smučišč ali smučarskih prog, ki bi jih bilo potrebno voditi delno skozi gozd.

11. Dovolj zgodaj moramo tudi razmisliti o tistih območjih v loški občini, ki jih ne kaže opremljati s sodobnimi tehničnimi napravami, marveč varovati v svoji prvobitnosti kot naravne rezervate.

12. Potrebne bi bile geološke raziskave toplih vrelcev v Kopačnici, da bi lahko ocenili, če ob pravilnem zajetu lahko pomenijo prirodno dobrino, v katero so določene investicije opravičljive.

13. Ob vsestranskem pomanjkanju investicijskega denarja kaže v prihodnje graditi še bolj načrtno in ne tako, da bi bilo lahko pomanjkanje denarja razlog za opravičilo takih rešitev, ki ne dajejo optimalnih možnosti za izkoriščanje razpoložljivega prostora in njegovih naravnih kvalit. Tudi zimski turizem je neke vrste tovarna s svojevrstno tehnologijo in ne prenese za gospodarno obratovanje ozkih grl, še manj pa polovičarskih rešitev.

14. Za vzpostavitev rentabilnih smučarskih postojank se kaže držati preizkušenega in zanesljivega merila, da nižji horizont smučišč s krajšo zimsko sezono in manjšim obsegom smučišč lahko opravičuje le nižje investicije za opremo smučišč.

15. V tej razpravi niso opisane možne tehnične opreme smučišč, niti končni dostopi do smučišč in na smučišča. Zato navedenih cestnih zvez ni treba jemati, kot da so to bodoči dostopi. Tehnična obdelava bo sledila po opravljeni selekciji lokacij s tem, da se bo le na izbranih lokacijah podrobno obravnaval dostop ter komunalna, tehnična kot gostinsko turistična oprema.

Razprava tudi nima namena spodbujati odpiranja novih smučišč, dokler niso ovrednotena in opredeljena opisana smučišča, še posebno ne, dokler ni v celoti dograjen Stari vrh. Za konec naprošam bralce iz obravnavanih območij, da me opozorijo na podobne druge lokacije, ki sem jih morda prezrl, in za katere mislijo, da imajo enake ali boljše pogoje od navedenih, ter na posebnosti, za katere menijo, da bi lahko pospešile razvoj zimskega kot poletnega turizma v naši občini.

LITERATURA IN POJASNILA

1 Schul — und Sportstättenbau 71/72 str. 5 Hofrat Friedl Wolfgang — Erfahrungen beim Bau von Schiabfahrten. — 2 Ocena Smučarske zveze Slovenije. — 3 Podatki tovarne športnega orodja ELAN Begunje o prodaji smuči v Sloveniji — 4 Slovenija — Jugoslavija zima, izdala Gospodarska zbornica SR Slovenije 1971. — 5 Osebn. korespondenca z imenovanim, objavljena v ediciji Ljubljanske banke Turizem na vasi, Ljubljana, januar 1971. — 6 S temi besedami je pozdravil I. mednarodni kongres o smučiščih predstavnik Tirolskega deželnega zbora in župan mesta Innsbruck dr. Alois Lugger. — 7 Urbanistični inštitut SR Slovenije — Ljubljana Zimski turizem v Sloveniji 1969/70. — 8 Sam vrh Pasje ravni je bil do zadnje svetovne vojne še obljuden. Na najvišjem vrhu je imel svoje posestvo Kralj, zato v podrobnih vojaških kartah glavni vrh nosi ime Kralj, ki pa se nanaša na sedaj opuščeno kmetijo. — 9 V vojaških kartah napačno označeno v karti 1 : 50.000 Bozovica, v karti 1 : 25.000 Ovčji hrib. Bozovice je ime za kmetijo, ki leži na zahodnem pobočju Sivke. — 10 Večji del Mrzlega vrha, ki je v padavinskem območju Sore, upravno spada pod

idrijsko občino. — 11 V vojaški karti označena s Praprotnim brdom, kar pa je ime kmetije, ki leži na vzhodni strani samega vrha. Z obojne strani Sivka nosi ime Tešarjeva po kmetiji Tešar (Svetličič), z jugovzhodne pa Praprotniška Sivka. — 12 V vojaški karti označen kot Pluženjska gora, kar velja za nižja jugozahodna pobočja tega vrha. Na vrhu je televizijski pretvornik. Na zahodnem pobočju je v višini okoli 940 m kal (mlaka). — 13 V gradnji je cesta Lísjak—Mrzlikar—Hmelnice—Bevk. — 14 V vojaški karti označeno napačno Slabe. Po kmetiji Bevk se imenuje vrh. — 15 Ime je ledinsko in ga uporabljajo domačini. Nastalo pa je zato, ker so grapo zajezili in po njeni vodi splavljali drva. V kartah je grapa različno označena Topliška grapa, Osliška grapa. — 16 Na tem mestu in v bližnji okolici je v boju z Nemci padlo 17. februarja 1943 8 borcev in aktivistov, med njimi tudi hišni gospodar Franc Klemenčič-Preskar v starosti 73 let. — 17 V vojaški karti 1 : 25.000 je jugovzhodna grapa označena kot Davčova dloina, v drugem viru pa kot Polhovica, medtem ko je Jugovec domače ime za kmetijo, ki leži 1006 m tik pod vrhom na njegovi vzhodni strani. — 18 Šance so vrh nad Vrhovčevo kmetijo, imenovan po nekdanjem zapornem zidu. — 19 Marijan Masterl, Turistični vestnik št. 2/1971 in Smuk št. 4/1972. — 20 V vojaški karti 1 : 50.000 je Marekovec nepravilno označen z imenom Martinovec. — 21 Partizansko ime za sotočje potoka Davče Muštrove grape in Farjega potoka. — 22 Vojaška karta 1 : 50.000 ima naslednja nepravilna poimenovanja: kmetija, ki je na karti označena pri »Lovričku«, je pravilno »Ivaniš«, hiša, ki je na karti označena pri »Katercu«, je pravilno pri »Lovričku«. Zamenjani sta kmetiji Pogorišar in Bitenc. Tako je pravilno ime za kmetijo, ki leži zahodno pod Mravljjo, Pogorišar. Nepravilno je označena kmetija z imenom Na Pogorišču, ležeča na severni strani Jastrenke, kateremu domačini pravijo Jastrenk. Pravilno se pravi pri »Bitencu«. Zaklančarjev Kovk je staro ime po nekdanji kmetiji Zaklančar, sedaj Jokelc. Danes je za ta hrib v rabi ime Joklcov grič. — 23 V vojaških kartah so Spodnje Vrše označene kot Počanska gora, po vasi Poče, ležeče na južnem pobočju. Gora z davške strani nima vrha in je sedlo med vzhodnim pobočjem Huma in zahodnim pobočjem južnega vrha Cimprovke. — 24 Za vrh, ki je v vojaških kartah 1 : 50.000 in 1 : 25.000 označen z imenom Cimprovka, je pravo ime Prvič ali Prvike. Gorski zaselek, ki leži na njegovem južnem pobočju, se zato imenuje Podprvič, zaselek na njegovem severnem pobočju pa Zaprvič. — 25 Marijan Masterl, Turistični vestnik št. 6/1966 in Bančni vestnik št. 1/1967. — France Planina, Poljanska in Selška dolina, 1962 — Krajevni leksikon Slovenije I. knjiga, 1968.

Zusammenfassung

ENTWICKLUNGSMÖGLICHKEITEN DES WINTERTOURISMUS IM GEBIET VON ŠKOFJA LOKA

Der Aufschwung der Lebenshaltung, die Kürzung der Arbeitszeit, der Bau neuer und die Verbesserung bestehender Verkehrsverbindungen, die Zunahme der Motorisierung und die Notwendigkeit körperlicher und geistiger Erholung sind Elemente der heutigen Zeit, die das Verhältnis zwischen der Nachfrage nach touristischen Dienstleistungen und dem verfügbaren touristischen Angebot ständig verschärfen. Dieses Verhältnis nimmt im Wintertourismus besonders krasse Formen an, da immer mehr Menschen ihren Jahresurlaub teils im Sommer, teils im Winter verbringen und unter ihnen die Zahl der Schifahrer dauernd wächst.

Škofja Loka kann mit seinem dem Hoch- und Mittelgebirge zugehörigen Hinterland, das mehr als zwei Drittel des Gebietes umfaßt, das bloß 30 bis 50 km von Ljubljana, Kranj und anderen Orten entfernt ist, als ein potentielles, noch nicht aktiviertes winter-touristisches Gelände bezeichnet werden. Schon ein kurzer Spaziergang durch die drei bezeichnenden Gebiete, in die das Relief unserer Gemeinde durch die beiden Quellflüsse der Sora zerlegt worden ist, bietet nicht weniger als 30 Plätze an, die uns zu ins einzelne gehendem Studium der wintertouristischen Möglichkeiten einladen. Ein besonderes Charakteristikum des Berglandes von Škofja Loka ist seine intensive Besiedlung mit Einzelhöfen, Weilern und Dörfern in einer Zone, die manchenorts die Seehöhe von 1000 m überschreitet, und das dichte Netz

der Bergstraßen, welche die Einzelhöfe und Siedlungen miteinander und das ganze Bergland mit den Talstraßen verbindet.

Somit bestehen schon recht annehmbare Voraussetzungen dafür, daß sich angesichts des Wachstums der Fremdenverkehrswirtschaft in der Gemeinde Škofja Loka der Tourismus und die zeitgenössische Landwirtschaft zusammentun und gemeinsam versuchen, die Lebensbedingungen der Bergbewohner zu verbessern und die schädliche Depopulation sowie den Verfall der Werte des Berglandes und seiner durch jahrhundertlange mühselige Arbeit gewonnenen Güter, sowohl jener der bebauten Bodens und der Waldungen, als auch der Wohn- und Wirtschaftsobjekte aufzuhalten.

Um die Entwicklung dieser wirtschaftlich zurückgebliebenen Gebiete und zugleich den rechtzeitigen Aufbau des touristischen Angebots in diesem kommerziell verlockenden, vor den Toren der Hauptstadt Sloweniens liegenden Einflußgebiet zu steigern, wird es nötig sein, die räumliche Valorisierung sowohl des gesamten Gebietes von Škofja Loka als auch jene der einzelnen touristisch aussichtsreichen Plätze zu beschleunigen, sowie für die Gegenden, die zuerst für die Verwirklichung des Tourismus in Betracht kommen, urbanistische und Investitionsprogramme auszuarbeiten. Für eine solche Orientierung müssen aber verlässliche ökonomische Berechnungen zu Gebote stehen, aus denen zu ersehen wäre, welche Lokationen bei geringsten Geldmitteln, die zu den natürlichen Schätzen, mit denen Mutter Natur das Gebiet von Škofja Loka so reichlich ausgestattet hat, beizusteuern wären, die größtmöglichen geschäftlichen Ergebnisse zeitigen können, ob wir sie nun vom engeren Gesichtspunkt der geschäftlichen Rentabilität oder von allgemein gesellschaftlichen Standpunkten aus betrachten.

Der vorliegende Beitrag wünscht darauf aufmerksam zu machen, daß das Gebiet von Škofja Loka die entsprechenden natürlichen Voraussetzungen für die Entwicklung des Wintertourismus vollaur besitzt und daß man diesbezüglich das Geld, das jetzt auf der Straße liegt, nur aufzuheben braucht, und zwar auf die gleiche Art und auf denselben Wegen, die schon vor uns unsere benachbarten und über eine große touristische Tradition verfügenden Alpenländer erfolgreich eingeschlagen haben.

Das hier veröffentlichte Material behandelt im ersten Teil die Frage, wo die für die Entwicklung des Wintertourismus geeigneten Plätze im Raum von Škofja Loka zu suchen sind, im zweiten Teil zeigt es dagegen die Elemente und Kriterien auf, von denen für die Valorisierung der naturgegebenen und übrigen Voraussetzungen auszugehen ist, um eine genügend objektive Begutachtung des Wertes der angeführten Lokationen ermöglichen und sie dann den Zielen und verschiedenen Arten des Tourismus gemäß einordnen zu können.